БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 169(5061)
Среда
Августын 21
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдэй дутуу дундануудые ябууд усадхажа, тарягаа гээлтэ хоролтогүйгөөр абаад, гүрэн түрынгөө урдахи нангин уялгые саг болзор соонь дүүргэхын түлөө шууд тэмсэл хэе!

Тарягахуряалгын ябасые эрид шангадхаха

Ургаса хуряалгые хаа-хаанагүй жэгдэрэн ябуулха шиидхэхы үе боло. Республикын колхозуудай хуряан үргэлжэдөө эдеэшэжэ сайна. Таряа хуряалгые гээлтэгүйгөөр, хаһа саг соонь үнгэргэжэ, гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые түргэн дүүргэхын түлөө большевистскэ тэмсэл хэһэн хэдэ-хэдэн колхозууд олохон гектар хуряажа, эрхим тарягаа бэлэдхэлэй пунктнуудта абаашажа байна.

Гэбэшье, республикын диилэнхи аймагууд мүнөө жэлэй таряа хуряалгые хэм соонь эхилжэ шадаагүй. Юуб гэхэдэ, хура бороогой багаар ороһон жэл хадань колхозуудай тарян урда жэлнүүдэйхиһээ аяар 10—15 хоног урид эдеэшэһэн байха юм. Тиихэлээр, республикын урда аймагууд таряа хуряалгада августын эхеэр ороходо түргэн аргатай байгаа. Теэд, аймагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай һэрэмжэгүй, һанаа амар һууһан дээрэһээ энэ болзор угаа ехээр хойшолуулагдаба. Августын 8—10 гаар олонхи аймагууд хуряалгада жэгдэрэн орохо байһан аад, энэ һая болтор хүсэд шиидээгүй байба. Кударын, Бичурын, Мухаршэбэрэй, Заиграйн Иволгын, Сэлэнгын аймагуудай хэдэн олон колхозууд мүнөө хүртэр ургаса хуряалгада жэгдэрэн ороогүй байна. Хэтэрхэдээ, дээрэхи аймагуудай зарим колхозууд аяар августын хорёод шахатар тарягаа хадажа эхилээдүй байшоо.

Теэд, тэдэ нютагуудай партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай хүтэлбэрилэгшэд ямаршье хэмжээ абангүй, харин иимэ аймшагта ябадалые тэсэжэ байба. Таряа хуряалгын эхилшэтэр зарим колхозууд хүдэлмэриин түсэб таряа, бригада, звено, хүн бүхэндэ хүргөөгүй байһан баримтанууд үзэгдэнэ.

„Ургаса хуряалга ба таряа бэлэдхэлые эмхидхэхэ ябадалай дутуунууд тухай“ БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой тогтоол манай газетын мүнөөдэрэй номерто толилогдобо. Республикын колхозуудай ургаса хуряалга ба таряа бэлэдхэлые эмхидхэхэ ябадалда ехэ дутуунуудай бии байһаниинь энэ тогтоол соо тэмдэглэгдээ.

Таряа хуряалгын ябасые эрид шангадхаха шиидхэхы үдэрнүүд ерэжэ ерэбэ. Хэрбээ хуряалгые хойшолуулжа хазагайруулаа һаа, ургаһан тарягаа һүрэг ехээр гээжэ, гүн хохидол гарза гайда орохо байнабди. Тарягаа түргэн ба эрхим шанартайгаар хуряажа абахын зорилгоор, түбхын түрүүндэ, түсэбөөр хараалагдаһан бүхы комбайн, колхознигуудые поли дээрэ гаргаха хэрэгтэй. Тэрээнтэй хамта лобогрейкэ, жатка мэтын хуряалгын простой бүхы машинануудые хэрэглүүлжэ, тон зүбөөр хэрэглэхэ шухала. Таряа гараар сабшаха, хадуураар хадаха ябадал мүнөө болзордо хаа-хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой. Зарим газарта хадагдаха, сабшагдаха боломжогүй набтар ургасын байбал, гараар хуряаха хэмжээнүүдые абаханиинь шухала.

Таряа гээхэ ябадалтай шанга тэмсэл хэхэ гээшэ хэзээшье орхигдохо ёһогүй. Гэбэшье, зарим газарнуудаар хуряалгын машинануудые тааруулжа табингүй, таряа гээхэ, дээгүүр хадаха ушарнууд үзэгдэнэ. Иимэ ябадалые саашадаа ябашье тэсэшэгүй.

Тарянда эрхим харууһа табиха шухала. Хуряалгын бүхы машинануудые энэ гэһээр зерноуловительнүүдтэй болгохо хэрэгтэй

Гээгдэһэн таряа бараниень суглуулжа абахын тулада колос түүхэ, хуряагдаһан гектар бүхэниие морин ба гар тармуураар гармаха ябадал зайлашагүй байна. Колос түүхэ, тармаха хүдэлмэридэ һургуулиин үхибүүд, үбгэд хүгшэдые элсүүлхэ ёһогойбди.

Хадалга, боолго, һурилэлгэ, сохилгонуудай дунда заабһар гаргангүй, хуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдые нэгэн адли хурдан темпээр ябуулха хэрэгтэй.

Гүрэндэ таряа тушаалгые түргэлхэхын тулада һурилэлгэ, сохилгые бүхы хэмжээгээр шангадхаха шухала. Сложно, простой бүхы молотилкануудые дүүрэн хэрэглэжэ, һүни үдэргүй хүдэлмэрилүүлхэ ёһотой.

МТС бүхэн бии байгаа комбайнуудаа ургаса хуряалгада бараниень гаргажа, комбайнер бүхэндэ үндэр бүтээсэ, эрхим шанар туйлуулха байна.

Хуряагдаһан тарягаа бэлэдхэлэй пунктда абаашахаар түргэн бэлэдхэжэ, гүрэндэ таһалгаряагүйгөөр тушааха хэрэгтэй. Бии байгаа тарягаа тушаангүй, гүрэндэ харша ябадал гаргахые һэдэгшэдтэй эрид тэмсэл хэгдэхэ ёһотой.

Гүрэндэ таряа тушааха августын түсэбые аймаг колхоз бүхэн болзортонь дүүргэхэ уялгатай. Тиимэдэ хуряалгын хүдэлмэринүүдые графигай ёһоор ябуулан, гүрэндэ тушааха таряае бишиихэншье таһалдуулхагүй байна.

Эсэстээ, таряа хуряалгада ябажа байгшадай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, тэдэнэрэй дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Түрүүшүүлэй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо шухала хэмжээ-ябуулга хэзээдэшье орхигдохо ёһогүй.

Байгуулагдаһан нормоёо дүүргэнгүй поли дээрэһээ бусахагүй гэһэн иимэ гурим колхоз бүхэндэ байгуулагдаха ёһотой.

„Ургаса хуряалга ба таряа бэлэдхэлые эмхидхэхэ ябадалай дутуунууд тухай“ тогтоолоороо БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол хуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдые шангадхаха хэмжээнүүдые хараалан, аймгүйсэдкомууд, газартаряалангай органуудһаа шанга эрилтэ хэбэ. Нютагуултахи партийна, советскэ, газартаряалангай, бэлэдхэлэй органуудай эгээл шухала зорилго хадаа үргэн ниитэ колхозно таряашад ба МТС, совхозуудай бүхы хүсые таряа хуряалгада, гүрэндэ тушаалгые түргэн дүүргэхэ хэрэгтэ элсүүлэн, тэдэнэрэй ажалые үдэр бүри бодотоор хүтэлбэрилхэ ябадал болоно.

Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдэй дутуу дундануудые ябууд усадхажа, тарягаа гээлтэ хоролтогүйгөөр абаад, гүрэн түрынгөө урдахи нангин уялгые саг болзор соонь дүүргэхын түлөө шууд тэмсэл хэе!

Тувинска автономно областиин ажалшадай депутадуудай советдэ, ВКП(б)-гэй Тувинска Обкомдо

ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет Тувинска национальна-сүлөөлэлтын революциин хорин табан жэлэй ойн үдэртэй дашарамдуулан Тувинска Автономно областиин ажалшадые амаршална.

Тувагай ажалшад 1921 ондо өөрынгөө оронһоо империалистнуудые намнан гаргаһан ба хаан ноёдой засагые унагаажа, арадай революционно засаг байгуулба. Советскэ Союзай ахадүүгэй туһаламжа хадаа Тувинска арадта эрхэ сүлөөтэ национальна хүгжэлтэ хангаа. Тувинска арадай республика 1944 ондо Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай составта ороо.

Үнгэрһэн хорин табан жэлэй турша соо Тувагай ажалшад арадай ажахын хүгжэлтэдэ ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Тус областьдо малай тоо толгой нилээд олошорһон байна. Газар тарялан үргэнөөр хүгжөөгдөө. Хада уулын ажаүйлэдбэри шэнээр байгуулагдаа, автозаһабариин, модо болбосоруулдаг, арһанай заводууд, сабхиин, оёдолой ба эдеэ хоолой комбинадууд баригдаһан байна.

Революциин урда тээ тувинска арад өөһэдынгөө бэшэггүй, Тувагай арад зониинь бүгэдэ шахам үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан юм.

Тувинска арад болбол национальна-сүлөөлэлтын революциин үеһөө эхилээд, өөрынгөө бэшэг үзэг байгуулжа, мүнөө үеын эрдэм ухаан ба культурагай нэгэдэбэ. Мүнөө Тувинска Автономно областьдо хэдэн арбаад эхин, 7 жэлэй ба дунда һургуулинууд, 4 техникумүүд, түүхэ, хэлэ ба литературын научно-шэнжэлгын институт, национальна хүгжэмтэ-драмын театр ба краеведческэ музей нээгдэнхэй. Газетэнүүд, уран һайханай, һуралсалай ба научно литературанууд тувинска хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг. Тувинска национальна литература амжалгатайгаар хүгжэжэ байна. Тувагай арад хэрбээ революциин урда тээхи үедэ врачебна туһаламжаһаа бүримүһэн хаһагдаһан байгаа һаа, мүнөө Тувинска Автономно областьдо больницын ба медицинскэ пунктнуудай үргэн сеть бии болонхой.

Советскэ Союзда Тувагай ороод байхада, тувинска арад болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үдэрнүүдтэ Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта өөрынгөө советскэ Эсэгэороной эрхэ сүлөө ба бээе даанги байдалые эрэлхэгээр хамгаалһан байна. Ажалшан арадууд һайн хүлэг моридые, хубсаһа ба эдеэ хоолой зүйлые Улаан Армида үгэһэн юм. Тувинскэ Автономно областиин ажалшад мүн саашадаа Тувагай арадай ажахые ба национальна культурые хүгжөөхын түлөө, Советскэ Союзай бэхижэхын ба һалбаран мандахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ байха гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет хатуугаарнайдана.

ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ **БҮХЭСОЮЗНА КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.**

Олон хүүгэдтэй эхэнэрнүүдые шагналга

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум июнь-июль һаранууд соо олон хүүгэдтэй эхэнүүдые «Эхын алдар» гэжэ орденуудаар ба «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай хэдэн Указуудые гаргаһан байна. Июниин 5, 10, 16, 18, 20, 27, 29 ба июлиин 10, 18 Указуудаар 462 хүн шагнагдаба. Эдээн соо: Бичурын аймагһаа—61 хүн, Бабушкин городһоо —38, Түнхэнэй аймагһаа—102, Заиграйн аймагһаа—30, Курумканһаа—32, Ториһоо—72, Мухаршэбэрһээ—34, Яруунаһаа—44 ба Улан-Удэ городһоо—44 эхэнэрнүүд бии.

Багшанарай республиканска съезд нээгдэбэ

Августын 19-эй үдэрэй үдэшын 8 часта Бурят-Монголой Ленинэй ордента Гүрэнэй хүгжэмтэ драмын театр соо багшанарай республиканска съезд нээгдэбэ.

Энэ съездын президиумые 29 хүнһөө бүридэһэн байгуулжа, съездэ суглараг шад нэрьемэ альга ташалгаар угтажа Политбюрогой членүүдые агууехэ Сталин түрүүтэйгээр хүндэтэ Президиумдэ һунгаба. Удаань съезд дээрэ хэлсэхэ зүйлнүүдээ батлан абаба.

Нэгэдэхи асуудалаар «1945-1946 онуудай һуралсалай жэлэй дүн ба шэнэ һуралсалай жэлдэ һургуулинуудай һуралсал хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин зорилгонууд тухай» БМАССР-эй Гэгээрэлэй Министр нүхэр Шадаров элидхэл хэлэбэ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомдо

Ургаса хуряалга ба таряа бэлэдхэлые эмхидхэхэ ябадалай дутуунууд тухай

Тарянай, илангаяа эртын ороо һото культурануудай хаа-хаанагүй эдеэшэжэ байһантай хамта, ургасын унажа ехээр гээгдэхэ аюулай тохеолдоод байһан болобошье, республикын колхозуудаар хуряалгын хүдэлмэринүүд тон эмхигүйгөөр ябуулагдажа байна.

Олонхи аймагуудай, илангаяа Кударын, Бичурын, Мухаршэбэрэй, Заиграйн, Иволгын, Сэлэнгын партийна, советскэ ба газартаряалангай органууд таряа хуряалгые үргэлжэлэн ябуулха талаар эрид хэмжээнүүдые абангүй, зарим колхозуудай аяар мүнөө хүртэр таряа хадажа эхилээгүй байһан баримтануудые даамгайгаар тэсэжэ байха юм.

Зарим колхозуудаар таряа хуряалгын хүдэлмэринүүдые үнгэргэхэ түсэб бригада, звенонуудта хүргэгдөөгүй байхаһаа гадна, хүсэд зохеогдоогүй, олонхон колхознигууд таряа хуряалга дээрэ үдэрэйнгөө нормонуудые дүүргэдэггүй байна.

Бичурын, Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Заиграйн, Зэдын ба бусад аймагуудаар техническэ хүсэд заһабарилагдаагүй, мүн эмхидхэлэй дутуу дунданудай бии байһан дээрэһээ трактор болон комбайнуудай миил байха ябадал олоор үзэгдэнэ.

Аймагуудай советскэ ба газартаряалангай органуудай зүгһөө таряа хуряалгын шанарые сахиха талаар хүсэд һайн шалгалта хэгдэдэггүй, хуряалгын машинануудай муугаар тааруулагдаһан ба зерноуловительнүүдэй зохеогдоогүй, таряае дээгүүр хадаһан—элэ бүхы шалтагаан дээрэһээ боложо ургасые ехээр гээһэн баримтанууд үзэгдэһэншье һаань, поли дээгүүр үлдэһэн колосуудые тармаха ба түүхэ хүдэлмэринүүд эмхидхэгдээгүй байһаар.

Зарим аймагуудай партийна, советскэ бэлэдхэлэй организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол сохиһон тарятай байһан аад, гүрэндэ тушаангүй, таряа бэлэдхэхэ августын түсэбые дүүргэхэ ябадал һаатуулха туйлда хүргэн, гүрэндэ харша һанал гаргаһан зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй эрид тэмсэл хэнэгүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обком болбол ургаса хуряалга ба таряа бэлэдхэлые эмхидхэхэ ябадалай дутуу дунданудые усадхахын зорилгоор, комбайн болон хуряалгын простой бүхы машинануудые хүдэлмэридэ гаргажа, таряа гараар хадалгые үргэдхэн, таряа хуряалгын хүдэлмэринүүдые жэгдэрүүлэн ябуулха эрид хэмжээнүүдые абахыень республикын Газартаряалангай министерство, аймгүйсэдкомууд, ВКП(б)-гэй айкомуудһаа эрилтэ хэбэ.

Таряахуряалгын хүдэлмэридэ шухала хэрэгтэй тооной колхознигуудые гаргаха ябадал эмхидхээд, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлэн, бүхы колхознигуудай үйлэдбэриин нормонуудые дүүргэхэ ябадал хангахыень Газартаряалангай министерство, аймгүйсэдкомууд ба ВКП(б)-гэй айкомуудые уялгалаа. Тэрэшэлэн ВКП(б)-гэй Обком болбол таряахуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдэй табан үдэрэй графигые колхозуудта энэ гэһээр хүргөөд, тэрэнэй дүүргэлтые шангаар шалгаха ябадал хангахыень аймгүйсэдкомууд ба ВКП(б)-гэй айкомуудые уялгалһан байна.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол ургаса хуряалгын шанарай хойноһоо, мүн таряае хулгайлха ябадалһаа харууһалха ба таряа хуряаха, шэрэхэ, хадагалхадаа үрихэгүйн хойноһоо шанга шалгалта хэхыень аймгүйсэдкомууд ба ВКП(б)-гэй айкомуудые уялгаба. Ургасые заатагүй шэгнэхэ ба комбайн болон молотилкоһоо ороһон, мүн бэлэдхэлэй пунктнууд, колхозуудай амбарнуудта эльгээгдэхэ тарянда документ һайнаар хэхэ ёһотой.

Таряа һурилэлгэ, сохилгые, комбайн ба молотилкоһоо ороһон үрһэнэй участогай таряанһаа ондоо бүхы ургасые бэлэн болгожо, гүрэндэ тэрэ гэһээр тушааха ябадал эмхидхэхыень республикын Газартаряалангай министерство, СССР-эй бэлэдхэлэй министерствын БМАССР-тэхи түлөөлэгшэ, аймгүйсэдкомууд ба ВКП(б)-гэй айкомуудта дурадхагдаа.

Ургасын хэмжээе зүбөөр гаргахын түлөө тон нарин хиналта табиха ба тарян хосорбо гээд, ургасые доогуур сэгнэхэ, хуряажа абаха таряатай байһан газарые бэшэлгэһээ гаргажа хаяха мэтээр гүрэндэ харша ябадал гаргажа байһан нюурнуудые шанга харюусалгада хабаадуулхыень аймгүйсэдкомууд ба ВКП(б)-гэй айкомуудые уялгаба.

Ургасые аймагай бүхы колхозуудаар зүбөөр тодорхойлон гаргаха, таряахуряалгые эрхим шанартайгаар ба саг соонь үнгэргэхэ, гүрэндэ таряа тушааха түсэбые болзортонь дүүргэхэ ябадал тэдэнэрэй сэхэ харюусалга байһан тухайнь аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэнэр ба ВКП(б)-гэй айкомуудай нэгэдэхи секретарьнуудта уридшалан һануулагдаба.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро ургаса хуряалгые саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэжэ, таряа бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэхын түлөө колхознигууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхыень аймгүйсэдкомууд, ВКП(б)-гэй айкомууд, МТС-үүд, колхозуудай партийна эхин организацинуудые уялгалһан байна.

Инженер Алешинай ониһожоруулга

ВЛАДИВОСТОК. Приморьеын судно баригылгын ба судно заһабариин ажаүйлэдбэри болбол дабирхай ба скипидар ехээр хэрэглэдэг байна. Лесохимигүүд болбол энэ продукциие гаргаха ябадалые үргэдхэхын тула тайга соо шэнэ заводуудые байгуулжа ба хуушан заводуудые үргэдхэжэ байна. Шмаковска районой промсоюзай инженер нүхэр Алешин болбол мүнөө хэрэглэгдэжэ байгаа дабирхай скипидар хэдэг түхеэрэлгые шэнэдхэбэ. Алешин болбол агаарай хүсөөр хүйтэрүүлдэг системые уһаар хүйтэрүүлдэг болгожо, дабирхай шанадаг тогооной эрилсэн тулагые тусхай составаар хэгээбэ. Энэнь тогоое хэдэ дахин түргээр халаадаг байна. Завод болбол дабирхай нэрһэнэйгээ һүүлээр тогоонуудаа хүргэхын тула 24 час соо хүдэлдэггүй байһан байгаа. Гал унтаргаахын тулада нүхэр Алешиной бэлэдхэһэн тусхай түхеэрэлгэ хадаа тогоое хэдэхэн часай турша соо хүргэжэ шададаг байна. Модые тогоондо хэлгэнь механизировалагданхай.

Тиимэ оньһожоруулгын аша үрээр продукци гаргалга эрид дээшэлһэн байха юм. Тус завод иигэжэ шэнэдхэгдээгүй байхадаа нэгэ кубометр модонһоо дунда жэшээгээр 9 килограмм дабирхай ба 3 килограмм скипидар абадаг байгаа. Мүнөө 50—60 килограмм дабирхай, 20 килограмм скипидар абадаг болоо.

(ТАСС).

НАМАРАЙ ХАРА ТАРЯАЕ САГ СООНЬ, ЭРХИМ ШАНАРТАЙГААР ТАРИХА

Манай Бурят-Монголой эрхэ байдалда хабарай тарилгын, мүн таряа хуряалгын үедэ угаа ехэ хүдэлмэри тудадаг байна. Юуб гэхэдэ, ехэнхи тарилгамнай хабарай үедэ хэгдэдэг, мүн нэгэн адли эдеэшэжэ тон түргэнөөр хуряаха шанга эрилтэ хэдэг байха юм. Намар хэһэн хара тарян хабар тариһдаһан ургасаһаа 10—15 хоног урид эдеэшэдэг байна. Тиихэлээр хара тарян хуряалгые, хабарай тарилгые нилээдгүй хүнгэдхэжэ үгэнэ. Гадна, ямаршье ган гасуур жэлнүүдтэ хара тарянһаа үндэр ургаса хуряагдадаг байна.

Агротехническэ эрхим болзорнуудта тариһдаһан намарай хара тарян нилээдгүй һайн ургаса үгэдэг байһаниинь олон жэлэй дүршэл дээрэһээ тодоор элирээ. Энэ жэлэй ган гасуур байбашье, республикын зарим колхозуудай намарай хара тарян ондоо орооһото культуранудһаа һураггүй дээшэ ургаса үгэжэ байна.

Иволгын аймагай «Мартын 8» колхоз жэлһээ жэлдэ хара тарянай үндэр ургаса хуряадаг юм. 1946 ондо энэ колхоз хара тарянһаа баһал һайн ургаса хуряахаар байна. Мүн Кабанскын аймагай «18 партсъезд», Яруунын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ, Байкало-Кударын аймагай «III пятилетка», Кировэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд намарай хара тарянһаа баһал һайн ургаса хуряахаар хараална.

Тиихэдэ намарай хара таряае хэхэдээ агротехническэ заабаринуудые хазагайруулһан колхозууд ургасые үхүүлдэг гү, али тон бага таряа хуряадаг байха юм. Намарай хара таряае гээгдэжэ, муу хүрьһэтэй газарта хэһэн дээрэһээ Тарбагатайн аймагай «Гигант», «Красная заря», Түнхэнэй аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ, «Красный пахарь» колхозууд хэдэ-хэдэн гектар ургаса үхүүлбэ.

Намарай хара тарянһаа үндэр ургаса хуряахын тулада агротехникын бүхы заабаринуудые наринаар сахижа, тарилгые хаһа саг соонь ба һайн хүрьһэтэй газарта хэхэ ябадал тон шухала байна. АЗО гү, али МТС-эй агроном болбол намарай хара тарянда зорюулан, колхоз бүхэндэ тусхай участок таһалалсаха зорилготой. Иимэ таряае һалхинһаа нэмэри ба үбэлэй үедэ ехэ саһатай байдаг газарта тариха шухала. Тарилгые хоёр дахин хахалагдажа, наг шэбхээр үтэгжүүлһэн сэбэр пар дээрэ хэхэ ёһотой. Намарай тарилга хэхэ парые тарихаһаа 15 хоног урдатээ хоёрдохёо хахалдаг юм. Хэрбээ далантууланrүйгөөр хахалһан участогай байбал, хоер гурба дахин культиваци хэхэтээ хамта, борнойлжо бүхы буртаг үбһыень үгы хэхэ еһотой.

Тарилгые һимагтал кондиционно сэбэр үрһөөр хэхэ шухала. Энэ тарилгада 1945 оной ургасын хүрэнгые түрүүшын ээлжээндэ хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тарилгые хэрээһэлүүлэн, үрһыень 4-һөө 6 сантиметр хүртэр гүнзэгыгөөр хэхэ байна.

Манай республикын эрхэ байдалда намарай хара таряа хэхэ эгээл һайн болзор—августын хоёрдохи декада ба эсэсынь сентябриин 5—10 юм. Хэрбээ энэ тарилгые сентябриин 10-һаа хожомдуулаа һаа, диилэнхидээ үхэжэ хосордог байна.

Эртэ тариһан намарай хара тарянай ургаса һайнаар гаража, үбэлэй хүйтэниие хүнгэхэнөөр дабадаг байха юм. Энээнэй тарилгые 3—5 хоногһоо дээшэ унжагайруулжа болохогүй байна.

Тарилга хэхэ нормо аймаг соо колхоз бүхэнэй газарай хүрьһэн ба сагай уларилтай зохилдуулан байгуулагдаха ёһотой. Республика соо намарай тарилга хэхэ жэшээтэ нормо хадаа гектар бүхэнэй 120-һоо 150 килограмм хүртэр байгуулагданхай.

Намарай хара таряа хэхэ эгээл һайн болзорнуудай үнгэржэ байһан болобошье, республикын зарим аймагууд энэ шухала хэмжээ-ябуулгые гэдэргэнь татажа байна. Прибайкальска, Кударын, Заиграйн, Ториин, Кабанскын ба бусад аймагууд аяар мүнөөдэр хүртэр намарай хара таряа хэхэ паршье бэлэдхээгүй байха юм. Зарим аймагай газарай таһагууд намарай тарилга хэхэ хэды шэнээһэн үрһэтэйшье байһанаа мэдэнэгүй. Энэ хадаа республикын олонхи аймагуудай недондоной алдууе дахяад дабтахаар байһыень гэршэлнэ.

Аймагай газарай таһаг ба машинно тракторна стандинуудай агрономууд намарай хара таряае агротехническэ эрхим болзорнуудта үнгэргэхэ ябадалые бодотоор хүтэлбэрилхэ уялгатай. Мүнөө таряа хуряалга ба гүрэндэ тушаалга эхилжэ байна. Энэ шухала хэмжээ-ябуулгые саг соонь дүүргэхын хойноһоо бүхы хабаяа гаргахатаяа нэгэн доро колхоз бүхэн намарай тарилга эрхим шанартайгаар хэжэ, түргэн дүүргэхэ уялгаяа мартаха ёһогүй.

Аймагай хүтэлбэрилхы эмхинзургаанууд болбол колхозуудай намарай хара таряае байгуулагдаһан болзор соо хэжэ дүүргэхэ ябадалдань үдэр бүри туһалха ёһотой.

В. ТЮМЕНЦЕВ, БМАССР-эй Газартаряалангай Министрые орлогшо

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэри шэнэдхэн табиха

СССР Союзай Верховно Соведэй сессеэр баталагдаһан манай ороной арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб хадаа партийна организацинуудай үмэнэ айхабтар харюусалгатай ба хүндэтэй зорилгонуудые табина. Манай ороной ажалшадай авангард болохо коммунистнууд болбол дайн сэрэгэй һүүлдэхи байгуулалтын агууехэ программые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэхын тулада арад ниитые эмхидхэжэ, Эхэ оронойнгоо экономическа ба культурна ажабайдалые улам саашань хүгжүүлхэ үүргэтэй болоно.

«1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай хуули абтаһантай дашарамдуулан партийна организацинуудай агитационно-пропагандистска хүдэлмэри тухай» гаргагдаһан ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолһоо хүтэлбэри болгожо ба тэрээнтэй тааралдуулан Кяхтын аймагай партийна организаци болбол партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха тушаа нилээдгүй хүдэлмэри хэбэ. Түбхын түрүүндэ советскэ, ажахын ба ажаүйлэдбэриин эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынгөө үүргэнүүдые дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэридөө харюусалгатай болохо тушаа партиин айкомой зүгһөө хүндэ анхарал табигдаагүй болообди. Партийна эхин организацинуудые эмхидхэлэй талаар бүхэжүүлхэ, тэдэнэрэй ажахын зорилгонуудые шиидхэхэдээ харюусалгатайгаар хандаха үүргыень дээшэлүүлхэ тухай ехэхэн анхаралаа табигдаһан байна.

Ажаүйлэдбэриин предприятинууд, колхозууд, МТС болон бусад эмхи зургаануудта партиин айкомой ба аймгүйсэдкомой түлөөлэгшэдые хододоо гаргадаг ябадал болюулагдажа байна. Уһарынь хадаа иимэ түлөөлэгшэд ошоходоо тэндэ нилээдгүй туһаламжа үзүүлдэг байбашье һаа, тус организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые бага болгодог байһан юм. Жэшээлхэдэ, «Пограничник» гэжэ хүдөө ажалай артелиин недондо жэлдэ ажахын ба политическэ удхашанартай кампанинуудые үнгэргэхэ талаар ехэхэн гээгдэлдэ ороходонь манай түлөөлэгшэд үни удаан һуубашье һаа, эрэниие гээгдэнги байдалһаань гаргажа шадаагүй байһан бэлэй.

Тиин, мүнөө жэлдэ тус колхозой партийна эхин организациие бүхэжүүлхэ тухай асуудал табижа, ажахын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлжэ шадаһанаймнай ашаар, тус колхоз мүнөө аймаг соогоо түрүү колхозуудай нэгэндэ тоологдодог болоо. Хабарай тарилгые хаһа саг соонь эмхитэйгээр ба эрхим һайн шанартайгаар үнгэргөө һэн.

Малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ талаар ехэхэн амжалтануудые туйлажа, ВКП(б)-гэй айкомой ба аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байгаа. Мүнөө үбһэ хуряалга ба силос даралгые эмхитэйгээр ябуулна. Хуряалгын хүдэлмэри дээрэ коммунистнуудай хүсые шиидхэхы участогуудта табижа, мүрысөө үргэнөөр эрхилхэ зуураа үбһэ хуряаха түсэбөө августын 10-да 100 процент дүүргэбэ. Энэ колхозой малшад үбһэ тэжээл түсэбһөө гадуур бэлдэжэ байнад.

Тарилгын хойноһоо һайн харууһалга хэжэ шадаһанайнгаа ашаар, «Пограничник» колхозойхид үндэр баян ургаса ургуулба. Зарим участогуудһаань 20—20 центнер хүртэр ургаса абаха аргатай болоо. Эндэ партийна организациин ба колхозой правлениин хэһэн юумэ нилээдгүй ехэ гээшэ.

ВКП(б)-гэй айкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болон пропагандистнууд болон партийно-политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэринүүдые һайжаруулха тушаа гол анхаралаа табинад. Коммунистнуудые политическээр хүмүүжүүлхэ, тэдэнэрэй түрүү үүргые дүүргэхэ хэрэгтэнь бидэнэрэй зүгһөө ехэхэн туһаламжа үзүүлэгдэнэ. Коммунистнуудай үүсхэлээр социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ.

Партиин айком хадаа хүдэлмэриингөө түсэб зохеохоходоо гансахан [illegible] асуудалнуудые бүрэгой [illegible] сессиин дээрэ зүбшэхэ тушаа хараалдаг байгаа һэн. Мүнөө бүхэли һара соо хэгдэхэ хүдэлмэри тухайгаа түсэб зохеонобди. Тиин, партиин айкомой таһагуудай хэхэ хүдэлмэри тухай энэ түсэб соо дэлгэрэнгыгээр хараалагдана.

Партийна хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй идейно-политическэ хэмжээе дээшэлүүлхын тулада аймагай үдэшын партийна һургуули нээгдэһэн юм. Энэ һургуулида ВКП(б)-гэй айкомой аппарадай хүдэлмэрилэгшэд, городой партийна организацинуудай секретарьнууд, ВЛКСМ-эй айкомой ба редакциин хүдэлмэрилэгшэд һуралсажа байна. Партийна ба советскэ байгуулалта тушаа 2 лекци уншагдаба. Тэрээнһээ гадна, партийна эхин организациин секретарьнуудтай гурба дахин семинар үнгэргэгдөө. Энэ семинарнууд дээрэ партийно-эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха ба һайжаруулха тухай, табанжэлэй түсэб тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэ.

Үдэшын партийна һургуулиие 27 хүн дүүргэбэ. 67 хүнэй хабаадалгатайгаар 5 политһургуули занятияа дүүргэбэ. Һуралсагшадай олонхинь үзэһэн темээ һайнаар шудалһан байна. Сталинска табанжэлэй түсэб тухай хуулиие шудалха зорилготойгоор 15 кружок эмхидхэгдэһэн байгаа. Агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэри хэхэдээ манай агитаторнууд мүнөө ябуулагдажа байһан ажахын ба политическэ кампанинуудые дүүргэхэ ябадалтай холбуулдаг юм.

Манай партийна организацинуудай агитаторнууд хадаа ажалшан арадые шэн зоригтойгоор хүдэлмэрилхэ тэмсэлдэ зоригжуулна. Табанжэлэй түсэб соо хараалагдаһан агууехэ программые удхашанарыень ойлгуулхаһаа гадна, энэ түсэбые болзорһоонь урид дүүргүүлхэ тушаа анхаралаа табидаг болоо.

«Улаан-Табангууд» колхозой партийна организациин 7 агитатор партийна организациин секретарь нүхэр Цыреновэй хүтэлбэри доро ябажа, 22 хөөрэлдөө табанжэлэй түсэбөөр үнгэргэбэ. Мүн 6 дахин фотомонтаж эмхидхээ. Үнгэрэгшэ май һара соо 2 дахин семинар үнгэргэбэ. 4 ханын газетэ ба 25 дайшалхы хуудаһа гаргаба. Тиимэһээ энэ колхоз партиин айкомой ба аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг абаха кандидадта оруулагдаба.

Калининай нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Молчанова, Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Филиппов болон бусад табанжэлэй түсэб тухай хуулиие ажалшадта ойлгуулха талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри эдибхитэйгээр ябуулнад.

Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэб тушаа ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тематикаар 75 элидхэл ба лекци аймагай партийна активай хүсөөр уншагдаа. Тэрэнэй 50 гараниинь колхозуудаар үнгэргэгдэбэ. Дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө ажалшан арадай дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ. Ажаүйлэдбэриин предприяти, колхоз, МТС, советскэ ба ажахын эмхи зургаануудай коллективүүдээр мүрысөөе дэлгэрүүлхэ тушаа партийна организацинууд ехэхэн хүдэлмэри хэбэ. Мүрысөөндэ оролсоогүй предприяти, колхоз, МТС, бригада, фермэ, цех байхагүй гэхэдэ үлүү болохогүй.

Социалистическэ мүрысөөндэ үргэнөөр оролсоһоной ашаар үбһэ хуряалга ба силос даралга дээрэ хүдэлмэрилдэг олон тооной колхознигууд нэмэлтэ түлбэри абаха болоо. Усть-Киранска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой член Дулма Чагдурова гэгшэ үшөө августын 5-да сенокосилкаараа 87 гектар үбһэ сабшажа, 9 центнер 40 килограмма үбһэ нэмэлтэ түлбэри болгожо абаһан. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой член Доржи Дылыков гэгшэ 125 гектар сабшаад, 17 центнер үбһэ абаха болобо. Калининай нэрэмжэтэ колхозой сенокосилкашан нүхэр Михаил Яковлевич Корытов гэгшэ 84 гектар сабшаһанайнгаа түлөө 8 центнер 80 килограмм үбһэ абаха эрхэтэй болобо. Иимэ жэшээнүүд бусадшье колхозуудаар бии.

Жэшээлхэдэ, «Большевик» колхозой № 2 бригада үбһэ хуряалга дээрэ эрхим жэшээ харуулһанайнгаа түлөө 40 центнер үбһэ абаха болоод байна. Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой № 1 бригадынхид 47 центнер үбһэ абаха болоо. Хаана мүрысөө һайнаар хүтэлбэрилнэб тэндэ, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха ябадал олоор үзэгдэнэ. Аймагай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай дунда «Красное знамя» гэжэ олзоборилгын артель хододоо гээгдэжэ ябаһан юм. Тиин, энэ артель мүрысөө эмхидхэжэ, июль һарынгаа программые 100,3 процент дүүргэбэ.

Куйбышевэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артель (директорынь нүхэр Апполонов) июль һарынгаа түсэбые 129 процент, аймагай Промкомбинат (директорынь нүхэр Злобин, партийна организациинь секретарь нүхэр Алексин)—103,3 процент, Сүхын арһанай завод (директорынь нүхэр Медовый, парторганизациин секретарь нүхэр Хандалов) июль һарынгаа программые 100,5 процент дүүргээ. Аймагай ажаүйлэдбэриин предприятинууд июль һарынгаа түсэбые, 117,2 процент дүүргэһэн байна.

Тэрэшэлэн түмэрзамай станциин коллективэйхид өөрынгөө урдахи зорилгые һайнаар дүүргэнэ. Үбэлдэ түгэс бэлэн болоо. Манай аймаг хадаа һүүлэй 5—6 жэлэй туршада ажахын хүдэлмэриие дүүргэхэ талаар республика соогоо ходол гээгдэжэ ябаһан юм. Тиин, энэ оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэһэнэйгөө түлөө БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байгаабди.

Тиибэ яабашье, партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэри хэхэ талаар ВКП(б)-гэй айкомой ба зарим партийна эхин организацинуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутуу дунда зүйлнүүд байна. Усть-Киранска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Хайдапов, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Шульгина болон бусад социалистическэ мүрысөөе бүгэдэниитын хүдэлөөн болгожо шадаагүй байһаар. Тэрэшэлэн «Красное знамя», Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозуудай, Бурмонторгын болон Кяхтын МТС-эй коллективүүдэй членүүдэй дунда партийно-политическэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

ВКП(б)-гэй айкомой зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хадаа парти ба правительствын, мүн айкомойгоошье шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые саг болзор соонь шалгаха тушаа анхаралаа багаар табидаг байха юм.

Эрхим түрүү хүнүүдые, илангаяа комбайнер, тракторист, багша, врачууд болон бусад мэргэжэлтэй хүнүүдые большевистскэ партиин зэргэдэ элсүүлхэ хэрэг хангалтагүй байна. Залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һайн гэхэ аргагүй. Зарим партийна эхин организацинууд партийна суглаануудые коммунистнуудые большевистскээр хүмүүжүүлхэ һургуули болгожо шадаагүй зандаа.

Бэе бэеэ нюур харангүйгөөр шүүмжэлэлсэжэ, хүдэлмэридэхи дутуу дунда зүйлнүүдээ элирүүлхэ ба усадхаха тухай хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилдэг партийна эхин организацинууд олон бии. Жэшээлхэдэ, паровозо-бүтээлгын заводой совхозой партийна эхин организациин хамтын суглаан дээрэ хабаадалсаһан 9 коммунистнуудһаа зүбшэн хэлсэһэн асуудал тушаа оройдоо 9 хүн үгэ хэлэһэн байбашье һаа, шүүмжэлэлгэ хээгүй байһан юм.

Ушар иимэһээ ВКП(б)-гэй айком болбол баһа дахин суглаа үнгэргэжэ, тэндэ элирүүлэгдэһэн ехэхэн дутуу дунда зүйлнүүдые усадхахын түлөө коммунистнуудые эмхидхэхэ баатай болоһон бэлэй. Иимэ дутуу дунда зүйлнүүд бусадшье партийна эхин организацинуудаар олон байха.

Партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэринүүдые һайжаруулжа, партийна эхин организацинуудые бүхэжүүлхэ еһотойбди.

Б. ШАГДЫРОВ, ВКП(б)-гэй Кяхтын айкомой секретарь.

Фронтовигой ажал

Һаяхан Улаан Армиһаа табигдажа Паровозо-бүтээлгын заводто ерэһэн нүхэр Васильев монтажна участок дээрэ слесарьяар хүдэлмэрилжэ эхилһэн юм. Тиин энэ нүхэр өөһэд хоорондын мүрысөөндэ эдибхитэйгээр оролсон ажаллажа, түрүү стахановецуудай зэргэдэ гараа. Тэрэ хадаа үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг байна. Үсэгэлдэр нүхэр Васильев №22-дохи паровозой тормоз хабсаралга дээрэ ажаллахадаа ажалай үндэр бүтээсэ туйлаба. Даалгабариин ёһоор 55 часай туршада тормоз хабсарха байһан һаань, нүхэр Васильев өөрынгөө туһалагшадтай 8 часай туршада хабсаржа, үдэрэй даалгабариие 687 процент дүүргэбэ.

Нүхэр Васильев ба тэрээнэй туһалагша Болченко гэгшэдэй бүтээдэг ажал дээрэ энээнэй урда ямаршье хүдэлмэришэн иимэ һайн амжалта туйлаагүй юм. Дайнай гал дүлэн соо хатуужаһан боец мүнөө ажалай фронт дээрэ эрхим жэшээ харуулаа.

Л. Соколовский.

Крым. Ливадия. СССР-эй малажалай Министерствын санаториин уголок.

Н. Поповой фото (ТАСС-эй фотохронико).

КИРОВЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ ШАХТЫН ГОРНЯГУУД

КАРАГАНДА. Кировэй нэрэмжэтэ шахтын нэгэдэхи участогой горнягуудай коллектив 7 һарынгаа программые болзорһоо 13 үдэр урдатаа дүүргэбэ. Нүхэр Зүбовээр хүтэлбэрилэгдэһэн проходчигуудай бригада болбол 2,4 метр хүртэр утатай үрэмдэлгые электросверлээр үйлэдбэрилжэ онсо һайн дүнгүүдые туйлаба. Энэнь штрекэ ба отпалкые түргэн үнгэргэхэ ябадалые хангаһан байна. (ТАСС).

Нүүрһэнэй үнэ сэн химдаруулагдаба

ТУЛА. Нүүрһэшэдэй Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ нэгэдэхи һуурии эзэлһэн «Тулауголь» комбинадай шахтернууд тонно нүүрһэнэй өөрэйнь үнэ сэнгые нилээд химдаруулһан байна.

«Болоховуголь» трестын № 21 шахтын горнягууд тонно нүүрһэнэй өөрэйнь үнэ сэнгые 2 түхэриг 50 мүнгөөр химдаруулжа 2-дохи кварталай соо 113 мянган түхэриг мүнгэ олзо оруулһан байха юм. (ТАСС)

Түрүү шахтернууд партида ороно

СТАЛИНО. «Куйбышевуголь» трестын №10-БИС шахтын партийна организаци болбол нүүрһэнэй ажаүйлэдбэриин эрхим стахановецууд-новаторнуудые өөһэдынгөө зэргэдэ абаа. Нүүрһэнэй мастер крепильщик Александр Денисенко гэгшэ ВКП(б)-гэй членэй кандидадта абтаба. Тэрэ хадаа Донбассай сүлөөлэгдэһэн түрүүшын үдэрһөө эхилээд шахтда хүдэлмэрилнэ. Нүхэр Денисенко болбол алдарта проходчик Николай Лукичев гэгшэтэй хамта өөһэдынгөө ажалые шэнээр эмхидхэжэ, үйлэдбэриин даалгабаринуудые үргэлжэлэн 500—750 процент бэелүүлжэ байна.

Шахтын кадрова электрослесарь Тимофей Шалякин гэгшэ партида абтаашадай дунда бии. Энэ нүхэр хадаа Улаан Армиин зэргэһээ табигдажа ерээд, өөрынгөө хуушанай мэргэжэлтэ хүдэлмэридэ орожо шэнэ хүсөөр хүдэлмэрилжэ байна.

Һаяхан «Куйбышевуголь» трестын № 8 шахтын кадрова хүдэлмэришэн Василий Белокуров партида абтаа. Нүхэр Белокуров болбол дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ һайн дураараа фронтдо ошожо Сталинграддахи байлдаануудта хабаадалсаа һэн. Энэ хүн правительственнэ хоер шагналтай. (ТАСС).

Хапсалуда Петр I-ын гэр

ТАЛЛИН. Петр I болбол Балтийска экспедицитэй хамта 1715 ондо Кронштадтһаа Либаву ошожо ябахадаа Хапсалуда тогтоһон байна. Эстонско энэ бишиихан городой ажаһуугшад хадаа Россиие шэнээр зохеон хубилгагша агууехэ хүнтэй холбогдоһон бүхы зүйлые гамтайгаар хадагалжа байдаг.

Высше рыцарска ба Линда гэжэ үйлсэнүүдэй углууда ородой хаанай тогтожо бууһан тэндэхиин фельдшерэй гэр бии. Хуушанай маягтай трубатай энэ гэрэй центральна хубинь XVIII зуунай үеһөө эхилээд ойроо хүртэгүйгөөр хадаглагдаа. Ород ба эстонско хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн мемориальна доска энэ гэрэй оройдо тогтоогдоһон байна.

Нютагай ландартатай Петр I гэгшын уулзахадань таригдаһан модон Хапсалуда дүтэхэн Унгрүү гэһэн нютагта бии гэжэ домог бии юм. XVIII зуунай үеын, нэрэнь мэдэгдэхэгүй уранзураашын зураһан Петр I-ын томо портрет городской музейн фонднуудта хадагалаатай байха юм. (ТАСС)

АЖАҮЙЛЭДБЭРИИН ПРЕДПРИЯТИНУУД 7 ҺАРЫН ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Союзна ба республиканска ажаүйлэдбэриин томо томо предприятинууд Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, гүрэнэй түсэб гүйсэдхэлгэ дээрэ жэшээтэ һайн амжалтануудые туйлажа байна.

Эхэ орон соогоо суурхаһан Улан-Удын мяханай комбинадай коллектив июль һарын түсэб 130,3 процент дүүргэһэн ба 1946 оной 7 һарын түсэб 131,3 процент дүүргэбэ. Улан-Удын шэлэй заводой коллектив 1946 оной түрүүшын 3 һарын турша соо заһабарида тогтожо, тэрээнээ унжагайруулһан дээрэһээ хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээгүй байгаа. Гэбэшье үнгэрһэн һарын турша соо ажал хүдэлмэри дээрээ һайн амжалта туйлажа, һарынгаа түсэбые 162,4 процент дүүргэбэ. Һүүлэй һарануудта ажалай эмхидхэл ба бүридхэлые һайжаруулжа, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар Улан-Удын шэлэй заводой коллектив 1946 оной 7 һарын түсэбые 126,4 процент гүйсэдхэбэ. Тиигээд жэлэй эхинэй һарануудта дутуу үгэһэн продукцинуудаа һүүлэй һарануудта хүсэлдүүлэн үйлэдбэрилбэ.

Нютагай ажаүйлэдбэриин барилгын материалнуудай управленидэ хабаатай предприятинууд (Дээдэ Березовкын кирпиисын завод, Шулуутай ба Заиграйн известково заводууд) мүн лэ 1946 оной түрүүшын һарануудта барилгын материалнуудые түсэбэй ёһоор үйлэдбэрилдэггүй байгаа һаа, һүүлэй 3 һара соо жэшээтэ һайнаар хүдэлмэрилбэ. Тэдэнэр энэ оной 7 һарын түсэбые августын 1-дэ 152,5 процент дүүргэһэн байна.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй «Хүндэлэлэй Доскада» бэшэгдэһэн Спиртын завод, Ликерро архиин завод, Байгал-Сэлэнгын пароходствын коллектив, Зэдын комбинат, Байкалорыбтрест, паровоз-бүтээлгын завод Бурмонголлестрестын һалбаринууд, Зүүн Сибириин түмэрзамай Улан-Удын отделениин һалбаринууд 1946 оной 7 һарын түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, ажалай һайн амжалтануудые туйлаа.

Гэбэшье, республикын ажаүйлэдбэриин ба олзоборилгын кооперациин һалбаринуудай дунда уялгата түсэбөө дүүргэдэггүй предприятинууд олон байна. Жэшээлхэдэ, Улан-Удын Мелькомбинат 7 һарын түсэбые 86,6 процент дүүргээ. Тэрэ комбинат июль һарада түсэбөө оройдоо 70,2 процент дүүргэбэ. Теэд мүнөө август һарадашье түсэб гүйсэдхэлгэ дээрэ эрид хубилалта гаргажа шадаагүй. БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи управлениин олзобориин кооперацинуудай союзууд үргэн хэрэглэлэй эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ уялгата түсэбөө дүүргэдэггүй хэбээрээ. Тус управлениин бүхы союзууд 7 һарын түсэбые оройдоо 86,8 процент дүүргэһэн ба үйлэдбэрилэн гаргаха продукциин ассортиментын түсэбые хахадыеншье дүүргэжэ шадаагүй байха юм.

Мүн тэрэшэлэн нютагай ажаүйлэдбэриин ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин Министерствонүүдэй предприятинууд хэлэшэгүй муугаар хүдэлмэрилнэ. Эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин Министерство 7 һарынгаа түсэб 89 процент дүүргээ, теэд һүүлэй һарада эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилэлгые урда һарануудтай жэшэбэл нилээд багадхаһан байна. Июль һарын түсэб 76,3 процент дүүргэһэн мүртөө август һарадашье мүн лэ муугаар хүдэлмэрилжэ байна.

Дээрэ хэлэгдэһэн зүйлнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, зарим предприятинууд нютагай түүхэй эдлэлэй баян ба элбэг базануудые үйлэдбэр[illegible] шадамараар хэрэглэжэ, үргэн хэ[illegible]лэлэй эд бараа болон эдеэ хоо[illegible] зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ хэр[illegible] һулаар ябуулһыень гэрш[illegible] Тиихэтэй хамта, нютагай [illegible] үйлэдбэриин ба эдеэ хоо[illegible] ажаүйлэдбэриин Министерство[illegible]дэй предприятинууд болон [illegible] зобориин кооперациин союзу[illegible] хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи парти[illegible] профсоюзна организацинууд [illegible] бэри дээрээ шэнэ шэнэ [illegible] нүүдые гаргажа, социалисти[illegible] мүрысөөндэ бүхы хүдэлмэриш[illegible] хабаадуулжа шадаагүй, бүри[illegible] ба тоосоое хинадаг шалга[illegible] байһаниинь элирхэйлэгдэнэ.

Нютагай ажаүйлэдбэриин пр[illegible]приятинууд болон олзобориин а[illegible]льнүүдтэ зөөри хогшол үрихэ [illegible] гайлха ябадалтай тэмсэл муу[illegible] табигданхай. Энэ бүхы хадаа т[illegible] дүүргэлтэдэ нилээд ехэ һаад т[illegible] ушаруулжа байна.

Мүн тэрэшэлэн республикын [illegible] магуудай нютагай ажаүйлэдбэ[illegible] һалбаринууд уялгата түсэбөө д[illegible] гэнэгүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Со[illegible] дэй заседани дээрэ Байкало-Ку[illegible] рын аймагта нютагай ажаүйлэ[illegible] риие ямараар хүтэлбэрилжэ бай[illegible] тухай асуудал хэлсэгдэһэн бай[illegible] Тиихэдэ аймагай нютагай ажаүйл[illegible] бэри болбол хүдэлмэриин хүсөөр [illegible] процент хангагдаһан байбашье, [illegible] рэнэй түсэбые юрдөөшье дүүргэ[illegible] гүй байна. Жэшээлхэдэ, кирпи[illegible] үйлэдбэрилгын түсэб 15,4 проце[illegible] извеско галдалга—70 процент, [illegible] бирхай нэрэлгын түсэб 41,6 проце[illegible] дүүргэһэн ба аймагай промкомби[illegible] хахад жэлэйнгээ түсэбые оройд[illegible] 36,8 процент дүүргэһэн байна.

Байкало-Кударын аймагай ню[illegible] гай ажаүйлэдбэриин һалбарину[illegible] 1946 оной түрүүшын хахад жэл [illegible] 112.900 түхэригэй эд бараа ай[illegible] гайнгаа ажалшадта дутуу үгэ[illegible] байха юм.

БМАССР-эй Министрнүүдэй [illegible] вет болбол ажалшадай депутад[illegible] дай Байкало-Кударын аймсове[illegible] ба олзоборилгын артельнүүдэй, ко[illegible] бинадуудай хүтэлбэрилэгшэд гү[illegible] нэй түсэб гүйсэдхэхын түлөө бо[illegible] то хэмжээнүүдые абаагүйһөө гад[illegible] аймаг соохи ажаүйлэдбэр[illegible] предприятинууд дээгүүр бай[illegible] станок түхеэрэлтэнүүд ба маши[illegible] нуудые хэрэглэжэ шадаагүй бай[illegible] һыень тэмдэглэнэ.

Тус аймагай ажаүйлэдбэр[illegible] предприятинууд дээгүүр дүр[illegible] кадрнуудые бэлэдхэхэ, гарга[illegible] продукциингаа шанарые һайжару[illegible] ха, үнэ сэнгыень химдаруулха т[illegible] сэл муугаар ябуулагдана.

Мүн тэрэшэлэн Заиграйн, Зэды[illegible] Кабанскын, Хориин ба бусад о[illegible] аймагуудай нютагай ажаүйлэдбэри[illegible] һалбаринууд 1946 оной 7 һарын т[illegible] сэб дүүргэжэ шадаагүй.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй [illegible] рүүшын жэлэй эсэс хүртэр бүхэ[illegible] дүрбэн һара үлдөөд байна. Түсэ[illegible] дүүргээгүй предприятинууд энэ [illegible] һарын турша соо ажал хүдэлмэр[illegible] эрид һайжаруулжа, үнгэрһэн һа[illegible] нуудта дутуу үгэһэн продукцину[illegible] даа хүсэлдүүлэн үгэхэ ба түсэ[illegible] яабашье дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэ[illegible] зорилготой болоно.

Ажаүйлэдбэриин предприятину[illegible] дай хүтэлбэрилэгшэд, партийна б[illegible] профсоюзна организацинууд болб[illegible] үйлэдбэрилэлгын хэмжээе дээш[illegible] лүүлхын түлөө ажалай шэнэ мето[illegible] дүүдые хэрэглэжэ, социалистическ[illegible] мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ боло[illegible] гүрэнэй зөөри хогшолые үрижэ хү[illegible] гайлжа байгшадые зайлуулха уя[illegible] гатай болоно.

Ж. ЖАМБУЕВ.

Уялгануудые абана

Главснаблесэй Бурят-Монголой Управлениин коллектив республикын ой модоной ажаүйлэдбэриинхидтэй хамта энэ оной түрүүшын хахад жэл соо Бүхэсоюзна мүрысөөндэ илаһанайгаа түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг ба 100 мянган түхэриг мүнгэ шан абаһан юм. Энэ хүндэтэ шангаар зоригжоһон тус коллектив 1946 оной түрүүшын хахад жэлэй ажахын дүнгүүдые гаргаһан суглаан дээрэ бодото уялгануудые абаба.

Тэдэнэрэй абаһан уялга соо иигэжэ хэлэгдэнэ: модо ба шпал бэлэдхэлгын жэлэй түсэбые энэ оной декабриин 24 хүртэр 5 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур [illegible] мянган шпал бэлэдхэхэһээ гад[illegible] модон амһарта хэлгэдэ хэрэглэг[illegible]хэ материал бэлэдхэлгын хоер ж[illegible]лэй түсэбые нэгэ жэл соо дүүргэх[illegible] уһанһаа модо гаргалтые болзорһоо[illegible] уридшалан сентябриин нэгэн хүрт[illegible] дүүргэхэ, ажалай бүтээсые 10 про[illegible]центээр дээшэлүүлхэ ба гаргаһа[illegible] продукциингаа үнэ сэнгые 7 про[illegible]цент хүртэр химдаруулха.

Иимэ уялга абаха зуураа, Гла[illegible]снаблесэй коллектив болбол Гла[illegible]снаблесэй Иркутскэ Управлени[illegible] коллективые социалистическэ мүры[illegible]сөөндэ уриба.

К. СКВОРЦОВ.

„*Б-М Үнэн*" газетын материалаар хэмжээ абтаба

„Звездочка"

Манай «Бурят-Монголой Үнэн» газетын энэ оной июниин 15-ай номерто «Звездочка» гэжэ фельетон толилогдоһон байгаа. Тус фельетон соо хэлэгдэһэн зүйлнүүдэй ёһоор городой милициин 1-дэхи отделени[illegible] начальник нүхэр Кореннойдо хэ[illegible]жээ абтаба гэжэ Дотоодохи Хэр[illegible]гүүдэй Министерство мэдээсэнэ.

Парижска амгалан тайбанай конференци дээрэ

Августын 15-да В. М. Молотовой хэлэһэн үгэ

...дин түрүүлэгшэ ба господи... делегадууд! Урдань дайсан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй ... асуудалнуудые зүбшэн ...ые дүүргэхээ байнабди. За... ...үгэ хэлэхэ дурагүй бай... ...ди гэжэ өндэ хэлэбэ, юун... ...эдэ тэдэнэр комиссинуудта ...бэл дээртэхэ гэжэ бодоһон Дүрбэн Министрнүүдэй Со... ...бидэнэй хамтынгаа хүсөөр ...гаргаһан тэдэ дурадхал... ...мүнөө үндэһэ баримтагүй ...артай ушараад, тиимэ бо... ...роо, тайлбарилан хэлэхые ...байһан хадань, хэлэхэ ...байһан хойнонь яахадаа ...хэрэгүй ушартай болоно ...гэжэ асуугдана. Юундэ энээнһээ хэлбэрэн зайсаха юм? Советскэ делегаци тон ондоо һаналтай байна гээшэ. Тэрэ хадаа өөрынгөө хабаадалгатайгаар баталагдан абтаһан ба конференциин үзэмжэ дээрэ табигдаад, байһан тэдэ дурадхалнуудые үмөөрхэ хэрэгтэй гэжэ тоолоно.

Баһа, ондоошье янзаар үгэ хэлэлгэн болобо. Жэшээнь Советскэ делегациин хэлээгүй юумые хэлэбэ гээд нэмээбэ. Арсахада таатай байхын тулада иигэһэн юм хэбэртэй. Теэд делегадууд болбол Советскэ делегациин юун тухай хэлэһыень мэдэжэ байнабшуу, ушарань хадаа эдэнь бүгэдөөрөө тунхаглагдаһан байгаа.

I. Финляндитай хэгдэхэ эб найрамдалай договор тухай

...би болбол Финляндитай ...эб найрамдалай договор ...асуудалда орохомни.

...ндска делегаци болбол эб... ...гын условинуудые ондоо ...р зорюулагдаһан өөһэ... ...жаглалтанууд ба һанамжа... ...хэлэһэн байха юм. Тиигэжэ ...формальна эрхэ тэдэнэртэ ...аа ааб даа. Гадаадын Хэ... ...Министрнүүдэй Советтэ ...мдалай договорые бидэнэй ...хэлсэжэ байхада, хэдэн ...рын турша соо Финляндиин ...маршье ажаглалта гү, али ...нуудай ороогүй байһан ган... ...э ушарые тэмдэглэхэ бай... ...асал мүнөөдэр бидэнэр тэрэ ...айшаалнууд тухай мэдэбэ... ...рынгөө талаһаа Советскэ де... ...болбол Финляндитай хэхэ ...амдалай договорой һайн ...эшэ гансал Советскэ Союз ...Великобританиин бэшэ, мүн ...иин өөрыншье гараа таби... ...өоролгын условинууд боло... ...гэжэ һанаха байна. Тэдэ лэ ...ууд конференци дээрэ та... ...эб найрамдалай договорой ...н үндэһэ һууринь бо... ...байха юм.

...ндитай хэгдэхэ эб найрам... договор тушаа мүнөө нэгэ ...э хэлэхэмни. Финскэ деле... ...бол эбтээ оролгын услови... ...асуулбал терроториальна ...дые хэжэ болохо арга... ...һан тухай асуудал табиба. ...делегаци хадаа энээндэ ...тай юумыень харанагүй. ...иин өөрынгөө дураар ажа... ...тулада, Россиин хаанта за... ...найдабаригүйгөөр эрижэ ...юмэеэ эдлэхынь тулада ...э Союз бага бэшэ юумэ хэ... ...на. Финлянди хадаа бэеэ ...гүрэн ба эрхэ сүлөө гээшые ...э гүрэнэй гарһаа абаһан ...Зүгөөр, 1918—1922 онуудта ...э гүрэнэй үшөө һула, бухэ... ...гүрэн байхадань, Советскэ ...хилэ гээшэ Финляндиин ...үсөөн бэшэ эбдэгдэдэг ...үндэб гэхэдэ манай ороной ...удар сагаан финнүүдэй сү... ...орохо ябадал зогсодоггүй ...инляндиин агрессивнэ үзэлтэй ...гадаадын хүсэнүүдэй гар... ...оод советскэ гүрэндэ дайсан ...байжа, тэрэнэй хүсыень эл... ...аргаар һуларуулха гэжэ ...н мүн тиихын тулада юушье ...э жэрхэдэггүй байһан ехэ ехэ ...алистическэ державануудай ...э гүрэндэ дайсан харша ...тэдэнэй гартань ороод бай... ...миил зэмсэгынь болодог бай... ...гүй.

...жэ байтар Европодо ба бүхы ...н бүмбэрсэг дээрэ гитлеров... ...Германиин үүсхэжэ һүжэрөөһэн ...болоожо захалаа. Эгээ энэ ...Советскэ Союзай хилэ, илан... ...Ленинградай оршондо байһан ...амгалан тайбан байхань. дай... ...добтолон орохо ябадалһаа ...алагданхай байхань со... ...э правительствода илангаяа ...дхатай байгаа һэн. Ушар ...ээ. Ленинградһаа оройдоо 30 ...метр холо гэхэ, гү али миил ...перэр буудаха газарта фин... ...дын байһан Ленинградай ор... ...э хилые һэлгүүлжэ, нэгэ бага ...э болгохо тухай финскэ ба ...скэ правительствонуудай хоо... ...э 1939 оной туршада үни ...э саг соо хэлсээ хэгдэһэниинь ...жэ. Финскэ хилые адагынь ...тушан километр газарта саа... ...э болгожо, тэрэнэйнь түлөө ...Карелиин районто газар үгэжэ ...хадаа, Ленинград шадар аба... ...һэг газарһаа хоер дахин үлүү ...хэмжээтэйгээр үгэхэ гэжэ Со... ...э Союзай талаһаа дурадхаг ...э байгаа. Теэд хэлсээ хэхэлээ ...ниие түйлажа шадаагүй байна... ...1939—40 онуудта Финляндиин ...э бидэндэ халдажа ... ...болбол Советскэ Союздашье, ...Финляндидашье хүндэ хүшэр дайн болоһон юм, теэд хэрэгнай иигээд лэ дүүрээ бэшэ.

1941 ондо Финлянди болбол Германиин бусад сателлидуудай дунда оролсожо, Гермачитай хамта Советскэ Союзда добтолһон байгаа. Энээнэй эсэстэ Ленинград болбол дайнай болоһон үе соо ондоо ямар нэгэшье ехэ городто үзэгдөөгүй тиимэ ехээр олон һарын блокадын аюулые үзэжэ гараһан байха юм. Гурба миллионһоо үлүү хүн зонтой Ленинградай хоер жэл хахад соо сэрэгээр бүһэлэгдээд байхадань, тэрэ блокадада финскэ сэрэгүүд туһалжа байгаа һэн. Хоер жэл хахад шахуу саг соо алдарта Ленинград, герой-город, манай ороной омгорхол хүндэ буунуудаар буудагдажа, угаа ехэ үхэл гэмтэлдэ ородог, имагта ехэ бэрхэшээлнүүдые үдэрһөө үдэртэ үзэдэг байһан юм. Немецүүдэй талада Финляндиин байһан дээрэһээ Ленинградай энэ блокада тохеолдохо ушартай болоһон юм.

Эгээ иимэ ушарһаа. Ленинградай районһдохи хилэ тухай мүнөө хэлсэжэ байхада Ленинградһаа 30 километрын газарта финляндска хилэ табигдаха болоо юм гэжэ хэлээ хада, Советскэ Союз дотор нэгэшье хүн этигэхэгүй байнабшуу. Энээнһээ хойшо Ленинградые аюулда оруулха гэжэ Советскэ Союз дотор нэгэшье хүн зүбшөөхэгүй байна. Финляндитай эбтээ оролгын условинууд тушаа болон эб найрамдалай договорой проект тушаа гол ехэ терроториальна асуудал хадаа иимэ ушартай байна гээшэ. Би бусад ондоо территориальна асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэхэгүй байнаб.

Саашаа финскэ делегаци болбол репарациие багадхаха тухай асуудал табина. Репарацинууд тухай асуудалда Советскэ Союз хадаа Финляндида урагшатай юумэ шадахыса ехээр хэһэн байна гэжэ хэлэхэ еһотойб. Финскэ ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоохо ба саашань ургуулхаар, зохихо экономическэ условинуудай саг болзор ба ушар удхань Финляндида шадаал һаа үлэмжэ зохистой байхаар репарацинууд тухай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тулада хамаг бүхы юумэ хэгдэһэн байна. Энээн тушаа зохихо хэлсээние баталаадүй байгаабди. Тэрээнһээ гадна, урдань Германиин союзнигууд байһан табан гүрэнһөө гансал Финлянди хадаа хариин гүрэнүүдэй сэрэгүүдэй эзэмдэлгэдэ ороогүй байһыень мартажа болохогүй. Финлянди дотор фашистска еһо гуримай диилдэжэ унаһанай һүүлээр энэ ороние эзэмдэхэ, тэрэниие өөһэдынгөө сэрэгүүдээр эзэлжэ абаха болоо һаа, Советскэ Союзда хүсэ шадал дүүрэн бии байһаниинь мэдээжэ. Тиигэжэ орохын тулада хамаг бүхы материальна арга боломжонууд—сэрэгэй ба бусад арга боломжонууд, мүн тэрэшэлэн бүхы политическэ ба моральна үндэһэ баримтанууд бии байһан юм. Финлянди хадаа хариин гүрэнүүдэй сэрэгүүдээр эзэмдэгдэхэ ябадалһаа сүлөөлэгдөө һэн. Мүн тиимэ болохолоороо, эзэмдэлгын гуримтай байхада зайлашагүй тохеолдохо угаа ехэ гаргашаһаа сүлөөлэгдэһэн байнабшуу. Энэ дайн сэрэгтэ хүндэ хүшэр гэмтэ ябадал хээд байгаашье һаань, советскэ правительство хадаа энэ бишнихан ороной байдалыень али болохоор харалсаһан ушарынь мүнөө хэлэгдэһэн дээрэһээ элеэр харагдана. Гитлеровскэ зарсанарые правительствоһаа гаргажа хаяад, демократическа зам дээрэ Финляндиин ороод байһан хадань Советскэ Союз тэрэнэй уялгануудые али болохоор хүнгэдхэхэ гэжэ оролдоһон байна. Советскэ Союз болбол Финляндиие эзэмдэхэһээн арсажа, энэ бишнихан ороние эзэмдэлгын угаа ехэ гаргашануудһаа зайлуулба, тэрэнь Финляндида тогтоогдоһон аад, үнэн сэхээр дүүргэгдэжэ байһан репарационно условинуудай хүндэ дарасые нилээд ехээр хүнгэдхэһэн байха юм.

Демократическа Финлянди тушаа зохистой һайн политика ябуулха гэһэн хүсэлэн дээрэһээ үндэһэлжэ ба бишнихан Финляндиин үмэнэ хуушанай хаанта Росси нилээд ехэ нүгэл хэһэн байна гэжэ ойлгоод, советскэ правительство болбол репарацинууд тушаа тон бага уялгануудые Финляндида тохожо хизаарлаһан байна, тэрэнь Финляндиин ушаруулһан угаа ехэ гарза гайн миил нэгэ бишнихан хубиие бусаажа түлэхэ жэшээтэй. Советскэ Союз тушаа хани һайн хүршын политикые Финляндиин өөрынь ябуулжа байһан хойнонь, Советскэ Союзда эсэргүүсэһэн али нэгэнэй гартань Финляндиин дахяад орожо зэбсэгынь болохогүй байһан хойнонь Советскэ Союз хадаа Финлянди тушаа мүн лэ тиимэ хани хүршын политика ябуулжа байһан ба ябуулхашье байна. Ехэ ехэ державануудай хоорондо зарим пунктнууд тушаа арсалдаан гараһаниие һамбаашалан, тэрээгээр хонжоо хэхэ һанаатай байдаг зарим нэгэшүүл олдожо болохо. Тэрэ мэтын түсэбүүдтэ дураа хүрэһэнэй хэрэггүй гэжэ манай хүршэ болохо Финляндида зүбшэл үгэхэ ба энэ мэтын юумэдэ түрилтэдэ ороһоной хэрэггүй гэжэ зүбшэл үгэхэ байнабди. Хүсэтэй державануудай гарта зэбсэг болгожо Финляндиие хэрэглэһэн дүй дүршэл хадаа, Финляндида дан гашуудалтай байһан юм. Тэрээн тухай мартаһанай хэрэггүй.

Эдэ бүгэдэһөө үндэһэлжэ Советскэ делегаци болбол Советскэ Союз болон Великобританиин гараа табиһан, мүн тэрэшэлэн Финляндиин өөрыншье гараа табилсаһан ба мүнөө дүүрэн үндэһэтэй байһанаа харуулһан тэрэ эбтээ оролгын условинууд гээшэ эб найрамдалай договор соо оруулагдаха еһотой юм гэһэн шиидхэбэри гаргана.

II. Буляалдаата хэлсээн соогуур гараһан асуудалнууд тухай

Мүнөө би болбол бусад темэнүүд тушаа эндэ хэлэгдэһэн үгэнүүд тухай дурсажа хэлэхэмни.

«Аб адлихан арга-боломжонуудтай байха» гэдэг заршам тухай асуудал эндэ дахяад табигдаһан байха юм. Мүнөө эндэ американска делегат болбол тус асуудал тушаа августын 13-да минии хэһэн ажаглалтануудые буруушаан арсажа үгэ хэлэбэ. Тиибэ-яабашье би болбол тиихэ сагта Советскэ делегациин хэлэһэн ажаглалтанууд гээшэ мүнөө сагташье хүсэд үнэнтэ зүб байна, тиихэдэ энээн тушаа буруушаажа хэлэһэн арсалтанууд даншье үндэһэ баримтагүй байшоо гэжэ хэлэхэ еһотой байнаб. Хэтэрхы ехээр гэршэлэн хэлээд байхада юун болодог бэ эгээ тиимэ һанал түрөөд байна. Нэгэн талаһаа хүсэтэй гүрэнүүдэй болон нүгөө талаһаа бага гэхэ гү, али дайн сэрэгтэ хүсэеэ бараһан гүрэнүүдэй хоорондо экономическа талаар тэгшэ эрхэтэй байха тухай хэрэг гараад байхадань, эндэ «аб адлихан арга-боломжонуудтай байха» гэдэг заршам ехээр таараха юм гэжэ бидэндэ үнэхөөрөө гэршэлэн хэлэһэн байна гээшэ. Тиимэ ушарнуудай болоод байхада, энээнһээ дээрэ заршам гэжэ олдохоншье бэрхэтэй гэжэ лаблан хэлэдэг байба. Тиигээд байхадань таанарһаа иигэжэ асуухамнай: эб найрамдалай договорые баталһанай һүүлээр оройдоо 18 һарын турша соо энэ гайхамшагта заршамые ябуулха гэжэ яахадаа дурадхана гээшэбта? Хэрбээ тиимэ һайн байгаа юм һаань, тэрэниие болзоргүй удаан саг соо тогтоожо болохо юм бэшэ гү? Үгы даа, иигэжэ дурадханагүй, тиигэжэ юундэ дурадхаагүй байһыень бидэнэр ойлгонобди. Ушарынь хадаа, энээнэй хабаадаха тэдэ гүрэнүүд гэхэ гү, али тус заршамые абагты гэжэ баадхуулагдахаяа байһан тэдэ бага ба дайн сэрэгээр һулараһан гүрэнүүд энээниие зүбшөөхэгүй байнабшуу. Хэрбээ энэшье заршамай һайн байгаа юм һаань, тэрэниие бусад гүрэнүүдтэ хара баагаар бэшэ, харин тэдэнэй һайн дураараа зүбшөөхэ ябадалаар абхуулха хэрэгтэй гэжэ тооложо болохогүй байна гээшэ гү? Мүнөө эндэ хэлэгдэһэн гүрэнүүд тус заршам тухай ямар һанамжатай байһан туһайнь бидэнэр асууха ушартай болонобди. «Аб адлихан арга-боломжотой байха» гэһэн заршамые бэелүүлхын түлөө Исланди бэшэ, харин Америкын Холбоото Штадууд юундэ ээрэнэ боорно гээшэб? Тиимэ байһаниинь дэмы бэшэ. Энэ заршамые диилдэһэн оронуудта бэелүүлхын тулада абахаар бидэндэ дурадхана, тиихэдээ Америкын Холбоото Штадууд болон мүн тэрэшэлэн Великобритани угаа үсэд нэтэрүүгээр дурадхана. Гэбэшье «аб адлихан арга-боломжотой байха» гэһэн заршамые жэшээнь Индидэ хүсэд бэелүүлхэ гээ һаа, Великобритани хэрэшье һайшааха байхааб даа. «Аб адлихан арга-боломжотой байха» гэһэн заршамые хэмжээгүй ехээр бэелүүлхэ ябадал гээшэ хүсэтэйшье гүрэндэ, мүн шадал багатайшье гүрэндэ, ехэшье багашье державануудта адлихан таатай байха юм гэжэ хэншье хэлэжэ шадахагүй. Тэрэниие хэншье гэршэлэн хэлэжэ шадахагүй. Эгээ иимэ ушарһаа тэрэниие буруушаажа Италишье, Румынишье, Болгаришье, Венгришье, Финляндишье арсана гээшэ, хэрбээ тиигэнэгүй гэжэ таанар һанаа юм һаа, «аб адлихан арга-боломжотой байха» гэһэн заршамые хэмжээгүй ехээр хэрэглэхэ гээшые зүбшөөхэ байна гүт гээд тэдэнһээ асуугты. Хүсэ ехэтэй ба баян гүрэнүүдтэ, шадал багатайшуулые өөрынгөө капиталаар мэдэлдээ абаха гэжэ байһан тэдээндэ энэ заршамые хэмжээгүй ехээр хэрэлгэхэ ябадалые үсэд нэтэрүүгээр ябуулха хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Хэрбээ эдэ оронуудай арадуудай аша туһые харалсаха юм болоо һаа, энэ мэтын хэрэгтэ даруу зантай байжа, шадал багатай гүрэнүүдэй экономикыень хосоруулжа болохо юумые хара баагаар абхуулһанай хэрэггүй. Бага гүрэнүүдтэ хэмһээ хэтэрхы хүндэ ба тааарахагүй тиимэ уялгануудые хара баагаар абхуулангүй, энээн тушаа тэдэнэй өөһэдынгөө һанамжые хэлэхэ арга олгожо, тус асуудалда хандабал үлэмжэ демократическа байха ушартай.

Советскэ делегаци гээшэ репарацинууд тухай эрилтэ табижа байхадаа, урдань дайсан байһан энэ-тэрэ гүрэнэй газар дээрэ союзна гүрэнүүдэй зөөри зөөшэдэнь гарзагай ушаруулагдаһан тэрэниие бусаажа түлэхэ шухала байһыень буруушаажа хэлэнэ гэхэ һанаатайгаар эндэ тон буруугаар хэлэгдэбэ. Энэ хадаа тон буруу байна. Урдань дайсан байһан ороной газар дээрэ союзна гүрэнүүдэй үмсэтэндэ ушаруулагдаһан тэрэ гарзые түлэжэ бусаахын түлөө бидэнэр хэлэнэбди. Зүгөөр репарацинууд тушаа хайшан гээд хэлэгдэһэн тэрээн шэнгеэр зарим хубиень түлэхэ һэн гэжэ хэлэнэбди, тиихэдэ репарацяар зарим хубииень түлэхэ заршам хадаа бүришье хатуугаар бэелүүлэгдэһэн байна. Тиигээд байбал үнэнтэ зүбөөр байгдажа, мүнөө диилдэһэн гүрэнүүдэй бодото арга-боломжонуудые харалсаха байнабди.

Теэд эндэ үгэ хэлэһэн Холбоото Штадуудай делегат хадаа урдань дайсан байһан гүрэнэй газар дээрэ хохидоһон үмсэтэнэй гарзыень түлүүлхэ шухала байһаниие нэгэн талаһаа үмөөржэ байтараа, нүгөө талаһаа диилдэһэн гүрэнүүдтэ, хүндэ хүшэр болохонь гэжэ элдэбээр тэмдэглэн репарациие буруушаажа үгэ хэлэнэ. Тиихэ зуураа Румыни, Венгри, Болгари ба Италида хэгдэхэ эб найрамдалай договорнуудай проектнууд соо хэлэгдэһэн репарацинууд доро Америкын Холбоото Штадуудай гар табяатай байнабшуу. Иигэхэдээ огто таарахагүй ба тон элитэ юумэ болоно гээшэ. Советскэ делегаци иимэ юумэ боложо байхадань, зүбшөөжэ шадахагүй. Греци тухай эндэ олон дахин хэлэгдэһэн байна. Манай ниитын хэрэгые аршалан хамгаалхын түлөө Грециин али тухай ехэ аша габьяатай байһан тухай ехээр хэлэһэн байха юм. Теэд энэнь тон зүб. Греческэ арад бидэнэй ниитын хэрэгэй түлөө, манай ниитын дайсанда эсэргүүсэжэ баатарлигаар дайлалдаһан байгаа. Грециин национально-сүлөөлэлтын хүдэлөөндэ хабаадалсаһан тэдэ геройнууд тухай, энэ алдарта һайхан тэмсэлэй геройнууд болоһон замовецууд гэдэгүүд тухай мүнөө энэ үедэ юундэ дурсагданагүй гээшэб? (альга ташалган). Германи болон тэрэнэй сателлидуудта эсэргүүсэһэн бидэнэй ниитын сүлөөлэлтын тэмсэлдэ Грециин аша габьяае тэмдэглэжэ байһан аад, фашизмда эсэргүү тэмсэл хэхэдээ үлэмжэ ехэ үхэл гэмтэлдэ ороһон ба Грециие алдар суурда гаргаһан эдэ бодото геройнууд тухай мартажа болохогүй.—эдэ арсашагүй шухала ушар баримтануудые мартажа болохогүй. Нүгөө талаһаа Болгариһаа газар отолоод намда үгэгты, Албаниһаа газар отолоод үгэгты гэжэ ба Албаниие хубаажа абаха шахуу юумые дурадхажа байһан өөрынгөө булимтаралгын түсэбүүдтэйгөөр Грециин түлөөлэгшын үгэ хэлэжэ байхадань, тэрэниие бидэнэр юундэ шүүмжэлэнгүй байхабибди? Тиимэ булимтаралгын түсэбүүдые алишье делегадуудай зүгһөө шүүмжэлжэ байһанайнь муу юун бэ? Теэд Грециие магтаад, мүнөөнэй греческэ хуулита түлөөлэгшэдэй зүгһөө тиимэ булимтаралгын удхатай үгэнүүдые тойрожо гараха гээшэ энэ мэтын юумэ хэлэхыень урмашуулһан ушартай болоно бэшэ аал? Эгээ иимэ ушарһаа, бидэнэр хадаа греческэ арад зоной героическа аша габьяа тухай һанажа дурсажа байха еһотойбди. Теэд тэндэ греческэ хуулита түлөөлэгшэдэй зүгһөө демократида харша тон буруу шиидхэбэри гаргажа байхадань, бидэнэр хадаа авантюристнуудые тэдэнэй өөһэдынь авантюристическа аюултай политикаһаа хаһа саг соонь һэргылжэ, тэдэниие шүүмжэлхэ еһотой байнабди. (альга ташалган).

Эсэсээ, Амгалан тайбанай конференци тухай хэлэхэмни.

Һүүлэй үедэ түсэбүүд тухай, амгалан тайбанай конференциин хүдэлмэриие хойшолуулха тухай тус конференциин хүдэлмэридэ забһарлалга хэхэнь гэхэ мэтын мэдээсэлнүүд хэблэлдэ гаража үзэгдэһэн тухай Советскэ делегаци һаналаа табингүй байжа шадахагүй болоно. Энэ буруу мэдээсэлнүүдые Советскэ делегациин һанамжа гээшэ гээд хаа-яа нэрлэдэг байһан хадань Советскэ делегаци тэрэниие тойрон гаража яабашье шадахагүй. Энэ Амгалан тайбанай конференци дээрэ бидэнэр хадаа, өөһэдынгөө бүтээхэ гэжэ абаһан хэрэгые түргэнөөр дүүргэхэ тушаа эбтэй һайн ба хатуу зоригтой хүдэлмэри хэхээр оролдохо еһотойбди гэжэ Советскэ делегаци һанаха байна. Амгалан тайбанай конференциие хойшолуулханхаар, харин ондоо юушье хойшолуулаа хада дээрэ гэһэн һаналтай байнабди. Энэ манай конференци дээрэ нэгэ хүнэй хэлэһэндэл адляар, саг зуурын эб найрамдал хээд дүүргэхэгүй гэжэ хэлэхэ байнабди. Бидэнэр хадаа үни удаан сагта бата бэхи эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ манай хэһэн хүдэлмэри туһалһай гэжэ хүсэхэ байнабди, иимэ эб найрамдал гээшые багашье ехэшье арадууд хүлеэжэ байна. Эб найрамдалда дуратай нацанууд мүн лэ тиигэһэй гэжэ хүсэхэ байна. (альга ташалган).

Августын 15-ай үглөөчэй пленарна заседани

ПАРИЖ. августын 15. (ТАСС-эй тусхай корр). Мүнөөдэр үглөөнэй пленарна заседаниие процедурын дүрим заабариин ёһоор ээлжээнэйнгээ ерэхэдэ конференциин түрүүлэгшын тушаалда һууһан Хитадай делегациие толгойлогшо Ван Ши-цзе гэгшэ нээһэн байна. Тус заседани болбол Венгритэй хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект тухай венгерскэ делегациин мэдүүлгые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан байгаа. Эндэ Чехословакиин делегат Масарик, Белоруссиин делегат Киселев, США-гай делегациие хүтэлбэрилэгшэ Бирнс, Советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский гэгшэд үгэ хэлэһэн байха юм.

Вышинскиин хэлэһэн үгэ

—Господин түрүүлэгшэ, господинууд делегадууд! Эб найрамдалай договорой проект тухай венгерскэ делегациин үсэгэлдэр хэһэн аад, мүнөө конференциин зүбшэн хэлсэжэ байһан мэдүүлгэ тушаа хэдэ-хэдэн ажаглалтануудые хэхыень эндэ шагнаад байнабди.

Энэ асуудал тушаа советскэ делегациин үмэнэһөө зарим һанал бодолые хэлэхын тулада би үгэ абаһан байнаб, зүгөөр минии урда тээ үгэ хэлэһэн Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэ болбол Итали тухай асуудалда дахяад бусаха ба юрэ нэгэ хэдэн юрэнхи асуудалнуудые, түбхын түрүүндэ манай конференциин хүдэлмэриин процедуратай холбогдоһон асуудалнуудые хэлэхын тулада энэ ушарые нилээд оройтоошье һаа, юрэ һамбаашалха гэжэ бодоһон байгаа. Теэд оратор бүхэн урагшаа дабшахада дээртэхэ гэжэ тоолоһон харгыгаа шэлжэ олодог байнабшуу. Тиимэ һэн хойнонь, тус методые конференциин хүдэлмэриин амжалтыень хангаха урагшатай һайн метод гэжэ тоолохын аргагүй.

Ушар иимэһээ, процедура тухайшье, Итали, Греци тухайшье, мүн хэдэ хэдэн бусад асуудалнууд тухайшье г-н Бирнсын хэлэһэн тэдэ бүхы юумые дурсаһанайшье хэрэггүй гэжэ бодоноб.

Совтескэ делегациие буруушаажа г-н Бирнсын хэлэһэн ажаглалтанууд тухай хэлэхэ ушартай болоо һаа, тэрээн тухай Советскэ делегациие толгойлогшо Молотовой хэлээ һаань дээртэхэ бэзэ гэжэ һанагдана.

Венгри тушаа эб найрамдалай договорто сэхэ хабаадаха статьянууд, түбхын түрүүндэ Министрнүүдэй Советтэ зүбшөөгдөөгүй үлэһэн экономическа статьянууд тухай асуудалнуудта орожо хэлэхэмни.

Сэрэгтэ диилдэһэн энэ тэрэ орондо табигдаха ёһотой экономическа эрилтэнүүдые шиидхэжэ байһандаа, хэдэн олон шухала удхатай ушар байдалнуудые тоонгүйгөөр байжа болохогүй гэжэ советскэ делегаци бодоно. Тиимэ шухала ушар байдал гээшэнь юуб гэхэдэ, эбтээ орохо тухай хэлсээн дотор бэшэгдэһэн хадаа эб найрамдалай договорнуудай проектнууд соо бэшэгдэнгүй үлэхэгүй байһан энэ тэрэ гүрэнэй бэе дээрээ даажа абаһан экономическа уялганууд болоно гэжэ Советскэ делегаци тоолоно.

Урдань дайсан байһан оронууд тушаа мүнөө тохогдоод байһан уялгануудые тоонгүйгөөр, тэндэхи ушар байдал ба бодото арга боломжонуудые харалсангүйгөөр тэдэндэ улам шэнэ шэнэ эрилтэнүүдые табиха политикые ябуулаа хада, дан бодолгогүй уймар ябадал болохо байна. Тиимэ политика хадаа имагта ойлгосотой ба арсалдаата ябадалда хүргэхэ муу политика байха бэлэй.

Экономическа асуудалнуудта Советскэ делегациин баримталжа байһан шухала удхатай позициинь иимэ байна гээшэ.

Энээн тухай Советскэ делегаци нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байгаа. Тиимэ хадань экономическа эрилтэнүүдые табихадаа нэгэн талаһаа—эдэ оронуудта тохогдоод байһан тэдэ уялгануудые харалсаха ба нүгөө талаһаа—эдэ оронуудай экономическа арга шадалые харалсаха болоно.

Алибаа дайсан оронуудай дайн байлдааниие үүсхэжэ һүжэрөөгөөд, Советскэ Союзда ушаруулһан гарзые дүүрэн түлүүлхые эрихэ хуулита ба хэнэйшье арсашагүй эрхэ Советскэ Союзда бии гээшэ. Теэд, хуулита эрхын хажуугаар, үшөө үнэнтэ зүб юумые ойлгохо мэдэрэл гэжэ бии юм. Бидэнэр энэ заршамые үмөөрхэ байнабди.

Венгритэй хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект соо Советскэ Союз болбол эгээ энэ заршамһаа үндэһэлһэн байха юм. Венгри тушаа экономическа эрилтэнүүдые табихадаа, бидэнэр тэндэхи бодото арга боломжые, Венгриин экономическа байдалые харалсаһан байгаабди. Теэд Венгриин экономическа байдалайнь муу байһан хадань, Советскэ Союз энээниие харалсана.

Гэхэ зуура, американска түлөөлэгшэд хадаа Венгри гээшэ Советскэ Союзда репараци түлэхэ болоожо, айхабтар хүндэ экономическа байдалтай болобо гэжэ урдаа баряад, Венгриһээ репараци абахаһаа огто арсаһан байгаа. Теэд Советскэ Союзай гарзые бага-сагашье бусаахые буруушаажа байтараа, тэдэнэр өөһэдынгөө гарзые дүүрэн түлүүлхэ гэһэн эрилтэ табина. Тиихэ хоорондоо Венгриин экономическа байдал тухай огто мартана хэбэртэй.

Венгриин айхабтар хүндэ экономическа байдалтай болоод байһан тухай бидэндэ хэлэнэ. Тиихэдээ тус байдалай ушар шалтагааниие буруугаар заадаг байха юм. Венгридэ хабаатай айхабтар ехэ эд зөөриие немецүүд ба фашистнууд хилын саана гаргажа абаашаһан байна. Тэрэ зөөринь американска зонодо байһан аад, мүнөө хүртэр бусаагдажа үгтөөдүй юм гэнэ. Энэ зөөриие алдаад байхадаа Венгриин экономическаар һэргэжэ бодохо ябадалынь бэрхэшээлдэ ороно.

Дүүргэлтэ дээрээ би болбол венгерскэ делегациин хэһэн мэдүүлгэ тушаа Чехословакиин түлөөлэгшын хэлэһэн үгэ тухай хэлэхэ һанаатай байнаб. Г-н Масарик болбол Чехословаки ба Венгриин хоорондохи харилсаанууд тухай шухала асуудалнуудые табиба. Венгритэй хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектые хаража үзэхэдөө ба зохёон бэлэдхэхэдээ эдэ асуудалнуудые угаа анхаралтайгаар шэнжэлэн үзэхэ шухала. Советскэ делегаци хадаа эдэ асуудалнуудта тон ехээр анхаралаа табижа хандаад, эдэниие шэнжэлэн үзэхэ ба эдэ асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэ өөрынгөө талаһаа хабаадалсаха болоно.

АЛАС ДУРНАДАХИ НҮҮРҺЭШЭД ЕХЭ НҮҮРҺЭ МАЛТАХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭД

„Хабаровскуголь" комбинадай начальник Г. Г. Алешинтэй хөөрэлдөөн

«Хабаровскуголь» комбинадай предприятинууд болбол дайнай урда тээхи хэмжээнтэй жэшэбэл нүүрһэ малталгые 1950 ондо 3 дахин шахуугаар үргэдхэхэ ёһотой. Энэ хадаа ажалай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлһэнэй, хада уулын хүдэлмэринүүдые үргэнөөр механизацилха ба шэнэ шахтануудые болон разрезүүдые ашаглалгада оруулһанай ашаар туйлагдаха болоно.

«Райчихуголь» трест жэл соо 2 миллион тонно нүүрһэ гаргаха хүсэтэй хоер шэнэ разрезүүдтэй болохо. Трест болбол эскаваторо-паровозо заһабарилгын завод ба томо электростанциин барилгые хараалаа. Эдэ хүсэтэ хоер предприятинууд 1947 ондо ашаглалгада орохо болоно. Мүнөө проектнүүдые зохеолго эхилһэн ба шухала түхеэрэлгэнүүдынь асарагдажа байна. Тиихын хамта гэр байрын барилга ехээр үргэдхэгдэжэ байна. Табанжэлэй эсэстэ шэнэ гэр байрын 300 мянган дүрбэлжэн метр талмай ашаглалгада оруулагдаха болоно. Нүүрһэшэд болбол октябрь һарада 250 гэр байратай болохоо байна.

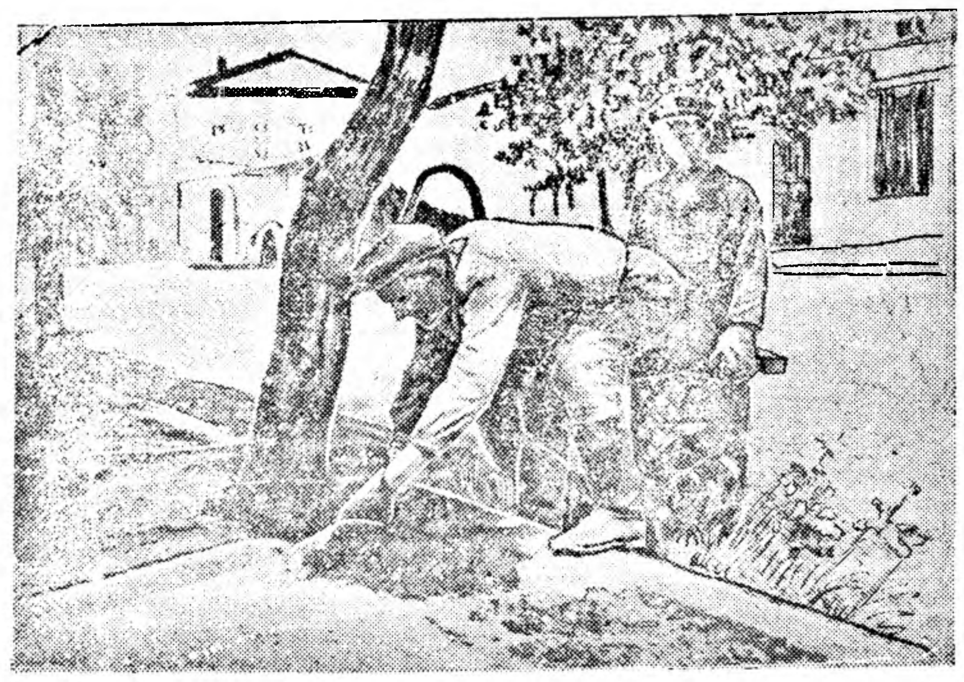
Нүүрһэ гаргалгын түсэбые бэелүүлхын тула Райчихинскэ бассейннада пластые нээхэ ба 145 километр уулын выработкые туйлаха ябадал эригдэнэ. Үндэр калорийна коксово нүүрһэтэй шэнэ Буреинскэ бассейные ашаглаха гэжэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдана. Энэ газарай баялигые болбосоруулха ажал срэхэ жэлэй эсэстэ эхилхэ юм. Табанжэлэй эсэстэ «Бурейшахстрой» трест бүхыдөө 2 мянган тонноһоо дээшэ нүүрһэ сүүдхэ соо гаргадаг болохо юм. Кивдинскэ рудоуправлениин мэдэлдэ байһан шахтанууд нүүрһэ гаргалгые хоерһоо үлүү дахин дээшэлүүлхэ болоно.

Комбинадай горнягууд болбол шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө мүрысөөндэ оролсожо, түрүүшын хахад жэлэй программые үлүүлэн дүүргээ Түс комбинат хадаа үнгэрһэн 6 һара соо Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ хэды дахин илажа гараа. Комбинадай предприятинууд тонно нүүрһэнэй өөрэйнь үнэ сэнгые нилээд химдаруулһан ба 2.5 миллион түхэриг мүнгэ олзо оруулһан байна.

Срокинска резрезэй, машинистнууд нүхэр Мирошкин, Ондокопылов, Музолевский гэгшэд эрхимээр хүдэлмэрилөө. Тэдэнэр болбол июнидэ өөһэдынгөө эскаваторнуудаар 115 мянган кубометр породнуудые малтажа зайлуулаад, нүүрһыень гаргаа. Бусад хэдэн арбаад эскаваторшигууд өөһэдынгөө хахад жэлэй нормонуудые ехээр үлүүлэн дүүргэһэн байна.

«Хабаровскуголиин» руднигуудай бүхы коллективүүд өөһэдынгөө социалистическэ уялгануудые дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

(ТАСС).

Улан-Удэ городые культурна ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа болбосон түхэлтэй болгохо талаар байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: асфальта хэдэг мастер нүхэр М. Н. Шевченко гэгшэ өөрынгөө туһалагша нүхэр Черневскийтэй Сталинска үйлсэдэ асфальта хэжэ байна.

И. Красавцевай фото.

ШЭНЭ АЛФАВИТ ШУДАЛХА ЯБАДАЛ ЭМХИДХЭГДЭЭГҮЙ

Бурят-Монгол арадай хуушан үзэг бэшэгээ орхижо, агууехэ ород арадай бэшэгэй алфавит дээрэ ороһон ябадал хадаа бурят-монгол арад зоной улам болбосорхо ба политическэ талаар ургаха хэрэгтэ ехэ удхашанартай байһаниинь элитэ.

1945 оной февралиин 16-ай үдэр БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет болбол бурят-монгол арад зониие шэнэ үзэг бэшэгтэ (ород алфавидта) һургаха ябадалые һайжаруулха тухай тусхай тогтоол гаргаһан байгаа. Теэд, энэ шухала политическэ удхашанартай хэрэгтэ тон харюусалгагүйгөөр хандаһан ба тэрэниие дүүргэлтэ болгохын хойноһоо саг үргэлжын шанга хиналта хэншье хэдэггүй байһаниинь Байкало-Кударын аймагта тон элеэр харагдана.

Тус аймагай бурят колхозуудаар ябаад үзэхэдэ, тэндэхи колхознигуудай олонхинь шэнэ үзэг бэшэг мэдэхэгүй юм. Жэшээлхэдэ, Корсаковой сомоной «Коминтерн» колхоздо шэнэ үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүл тон олон. Энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд шэнэ үзэг бэшэгтэ колхознигуудые һургахые оролдоогүй ба мүн өөһэдөөшье мэдэхэгүй һууха юм.

Мүн тэрэшэлэн тус сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ, «Красный рыбак» гэжэ колхозуудта иимэрхүү байдалтай. Арад зониие шэнэ үзэг бэшэгтэ һургаха ябадалда Байкало-Кударын аймгүйсэдком ба тэрэнэй арадай гэгээрэлэй таһаг ямаршье хүдэлмэри ябуулаагүйнь бодото байдал дээрэһээ харагдана.

Б. ДЫМБРЫЛОВ, «Б.-М. Үнэн» газетын тусхай корр.

Тарбагатайн аймаг һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлые хангалтагүйгөөр ябуулна

Һаяхан БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлые ямараар ябуулжа байһан тухай Тарбагатайн аймагай арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Колодинагай тоосоото элидхэл сонособо.

1945—1946 онуудай һуралсалай жэлдэ бүгэдэниитын һуралсалые бэелүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй байгаа. 497 хүүгэд, һургуулияа орхиһон байха юм. Һуралсал-хүмүүжүүлгын шанар тон доодо хэмжээндэ байгаа. Тиигэбэшье, Тарбагатайн аймагай арадай гэгээрэлэй таһаг эдэ дутуунуудаа зайлуулхын ба һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ хаһа саг соонь бэлэдхэхын тулада, мүнөө хүргэр бодото хэмжээ-ябуулгануудые абаагүй байһаар.

Түсэбэй ёһоор 6 мянган кубометр түлеэ бэлэдхэхэ байһан аад, июлиин 20-ой мэдээгээр 4370 кубометр бэлэдхэһэн гэхэ гү, али түсэбөө 72.6 процент дүүргэһэн байна. Тэрэнэй зүбхэн 813 кубометр түлеэ шэрэжэ асарагдаһан юм. Харитоновско, Барыкинскэ, Хандагатайска, Надейнскэ һургуулинуудта нэгэшье кубометр түлеэ шэрэжэ асарагдаагүй юм. Тарбагатайн, Пестеревскэ, Десятниковска. Ехэ-Куналейн һургуулинуудта хэгдэхэ юрын жэжэ заһабаринууд ба мүн Тарбагатайн дунда һургуулида хэгдэхэ ехэ заһабари мүнөө хүртэр эхилэгдээгүй байна.

Аймагай һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ мүнгэн зөөри гаргалга хангалтагүйгөөр табигданхай. Ном дэбтэр худалдажа абаха түсэб дүүргэгдээгүй ба һурагшадта гутал хубсаһа оёлго эмхидхэгдээгүй.

Һурагшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ курсда ба заочно һуралгада хабаадуулха түсэб дүүргэгдээгүй.

„Һургуулинуудые 1946—1947 онуудай һуралсалай жэлдэ бэлэдхэхэ тухай" БМАССР-эй Министрнүүдэй Совeдэй 1946 оной апрелиин 12-ой тогтоолые бэелүүлгые Тарбагатайн аймгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһаг хангалтагүйгөөр эмхидхэһэн дээрэһээ, һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл иимэ муу байдалда ороо гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтообо.

Тиимэһээ эдэ бүхы дутуунуудые усадхан зайлуулха шухала хэмжээ-ябуулгануудые хараалан, гэрэнние эрхэ бэшэ дүүргэхые Тарбагатайн аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Барлуковые ба аймгүйсэдкомэй арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Колодинае уятгалһан дэлгэрэнгы тогтоол БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет гаргаба.

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие тоонодгүй

Яруунын аймагта эмхидхэгдэһэн агитбригада ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр Ж. И. Сазоновагай хүтэлбэри доро Яруунын аймагай колхозуудаар ябажа үбһэ ба таряа хуряалгын үедэ олон колхознигуудай дунда зүжэг наада ба концертнүүдые харуулхаа гараһан байна. Теэд, арад зоной дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайнаар табижа, колхознигуудай улам ургажа байгаа культурна эрилтые хангаха хэрэгтэ зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа табидаггүй байжа, энэ агитбригадын хүдэлмэридэ туһалнагүй.

Мүн аймагай Укыр тосхоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Курбетьев хадаа культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ анхаралаа огто табидаггүй. Энэ колхозой клуб хододоо хаалтатай, шухала түхеэрэлгэгүй байдаг юм. Тиимэһээ аймагһаа ерэһэн агитбригада тон тулюурхан байдалда наада, концерт харуулһан байха юм. Хүтэлбэрилэгшэдынь энэ бригадын хүдэлмэридэ ямаршье туһаламжа үзүүлнэгүй.

Мүн баһа энэ аймагай «Путь социализма» колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Аюржанаев болбол тус агитбригадын концерт харуулхаяа ерэхэдэ «Концерт харадаггүйбди» гэжэ арсаһан байха юм. Энээнһээ гадна нүхэр Аюржанаев агитбригадын артистнуудай ондоо колхоздо ошоходонь тон муу мориео үгэһэн байна.

Комсомольско тосхондо агитбригадын харуулһан концерт һайнаар үнгэрбэшье һаа, мүн лэ «Путь социализма» колхозойхид зүбөөр угтажа шадаагүй байна. Яруунын аймагай бусадшье колхозуудаар иимэ ушарнууд үсөөн бэшэ үзэгдэдэг байна гээшэ.

Иимэһээ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие тоохогүй ябадалаа орхижо, энэ хүдэлмэриие эридээр һайжаруулха шухала.

В. БАЙБОРОДИН.

ОБОРОННО ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮНДЭһӨӨ ҺАЙЖАРУУЛХА

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет 1946 оной мартын 22-то тусхай тогтоол гаргажа, энэ тогтоол согоо оборонно хүдэлмэриие үндэһөөрынь һайжаруулха, осоавиахимай хүдэлмэрилэгшэдтэ үргэн туһаламжа үзүүлхэ ба тэдэнэртэ таарамжатай услови бии болгожо, олониитын дунда оборонно хүдэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ зааһан байгаа. Тус тогтоолой ёһоор гүйсэдхэхэ комитедүүд болбол оборонно секцинүүдээрээ дамжуулжа осоавиахимай хүдэлмэриие өөрынгөө хиналта доро абаха ёһотой байгаа.

Мүн тэрэшэлэн аймагай осоавиахимай соведүүдые гэр байраар хангажа, хүдэлмэриин кабинедүүдтэй болгохо, бусад эмхи зургаануудай эзэлээд байһан осоавиахимай организациин гэр байрые бусаажа үгэхэ, буудалгын тирнүүдые түхеэрэхын тула таарамжатай газарта участок таһалжа үгэхэ ба энэ түхеэрэлгэдэ хэрэглэгдэхэ барилгын материал гаргажа үгэхэ гэжэ энэ тогтоол соо заагдана.

Теэд, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совeдэй тогтоол зарим городой ба аймагуудай соведүүдэй гүйсэдкомууд болон оборонно секцинүүдэй мэдэрэлдэ ороогүй, энэ тогтоолые дүүргэлтэ болгохо ябадалда тэдэнэр хойрогоор хандажа байна.

Бабушкин городой осоавиахимай соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Дунаев өөрынгөө байрада контороео байлгажа байна. Энэ байдал болбол городской соведэй хүтэлбэрилэгшэдтэ жэл хахадай турша соо мэдээжэ байна. Гэбэшье, тэдэнэр гэр байраар хангаха талаар хэмжээ абахаһаа байтагай, хөөрэлдэхэшье дурагүй байха юм.

Хойто-Байгалай аймаг[...] химай совет оборонно [...] хүдэлмэри ябуулхаһаа [...] ямар нэгэн дэлгэрэнгы [...] нүүдыешье үнгэргэнөөр [...] нэгэ заахан таһалга соо[...] жэ байна. Осоавиахимай[...] дэй байрые МВД-гэй ай[...] эзэлһэн байгаа. Теэд [...] дээрэ дурсагдаһан тогто[...] бусаажа үгэхэ гэжэ аймаг[...] ком (түрүүлэгшэнь нүхэр [...]) һаналаа бүри табид[...] тогтоолые хооһон саар[...] лоод, дүүргэлтэ болгожо [...] гүйбди гэжэ хэлэдэг ба[...]

Иволгын аймагай осо[...] соведэй хүдэлмэришэд [...] нүүдэй Совeдэй тогтоол[...] тэ болгохын эрилтэ хэжэ[...] гүйсэдкомой түрүүлэгшэ [...] тюбаевта хандахадань, центрһээ зайлажа ондоо [...] тосхондо нүүхые нүхэр [...] дурадхаһан байха юм.

Иимэ ушарнууд Зэдын[...] ба бусад аймагуудта үзэ[...]

Ушар иимэһээ дээрэ д[...] хойрог ябадалнуудые бу[...] усадхажа, аймагай совед[...] комууд ба оборонно секц[...] нистрнүүдэй Совeдэй [...] дүүргэхын түлөө хатуу хэ[...] ха ёһотой. Олониитын об[...] дэлмэриие һайжаруулхын[...] виахимда ажалшадые үр[...] хабаадуулжа, колхозууд[...] МТС-үүд болон предприят[...] эмхи зургаанууд бүхэндэ о[...] май эхин организацинууд[...] хэхэ хэрэгтэй.

Оборонно хүдэлмэридэ [...] лые ба хүдөөгэй инте[...] үргэнөөр хандуулха шухал[...]

Д. КОЛ[...]

71 наһатай үбгэнэй ажал

Мүнөө жэл 71 наһа хүрэһэн Василий Иванович Волошинов хэлхеэ-холбоондо ба почто зөөлгын хүдэлмэридэ 56 жэл хүдэлмэрилжэ байна. Өөрынгөө хүдэлмэриие үнэн зүрхэнһөө сэгнэдэг ба һайшаадаг Василий Иванович болбол Улан-Удын хэлхеэ-холбооной контородо эгээл үнинэй хүдэлмэрилэгшэ болоно.

Революциин урда тээ почтын конторо хадаа городой захада, багахан модон гэр соо байһан юм. Бурят-Монгол нютагта тэрэ үедэ гурбан газета, хоёр журнал үсөөхэн реор холын районуудта абаашадаг байгаа һэн-гэжэ нүхэр Волошинов хөөрэнэ.

Өөрынгөө хүдэлмэридэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлмэрилдэг байһан түлөөгөө Василий Иванович арад зоной дунда тон ех[...] юм.

Республикын аймагуу[...] корреспонденцинүүд, по[...] газета ба журналнууд [...] болзор соо машинаар, [...] абаашагдадаг гээшэ.

71 наһатай сагаан бууга[...] той Василий Иванович В[...] хэлхеэ-холбооной хү[...] һайжаруулхын түлөө ажа[...] хамшагта жэшээнүүдые [...] Тэрэнэй эрхим хүдэлмэри[...] жэ, хэлхеэ-холбооной у[...] зүгһөө 1000 түхэригэй ш[...] байна.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИН[...]

Шэнэ алфавидта олониитэ ажалшадые һургаха ябадалые эрид шангадхаха

«Бурят-Монголой Үнэн» газетын редакци энэ оной июнь-июль һаранууд соо хүдөө бэшэгшэдтэ хандажа, тэдэндэ дүрбэн асуудалнуудые табиһан байна.

Тэдэ асуудалнуудые табижа, манай газетын редакци шэнэ алфавит болохо—ород алфавидта олониитэ ажалшадай хэр зэргэ һуража байһые элирүүлхэ, мүн «Бурят-Монголой Үнэн» газетые үргэн ниитэдэ тарааха хэрэгэй ямараар табигдаһые шалгаха зорилготой байгаа.

* * *

Манай Бурят-Монголой республика шэнэ алфавидта 1939 ондо шэлжэн ороһон байна. Теэд, тэрэ үеһөө хойшо 7 жэл болоошье һаа, зарим газарнуудта энэ алфавидые үзэхэ хэрэг тон һула табигданхай. Энэ ушар тухай «Үнэн» газетэ хэдэн дахин бэшэһэн байгаа. Гэбэшье, мүнөө хүртэр бодото үрэнүүд үшөөл һайнаар харагданагүй. Шэнэ алфавидта арад ниитые һургаха уялгатай эмхи зургаанууд өөһэдынгөө энэ тон шухала хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаһаар. Шэнэ алфавидта һургаха ябадалай һула байһые дайн байлдаанай хүшэр хүндэ жэлнүүдээр шалтагаалдаг байгаа. Теэд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай манай гайхамшагта илалтатайгаар дүүрэһээр хоердохи жэлээ ябажа байна. Үзэг бэшэгтэ һургаха ябадалые эрхилжэ байһан газарнууд юушье хэдэггүйгөө мүнөө юугээр тайлбарилха байна хаб?

Гадна, дайнай үедэ бурят хэлэн дээрэ ном дэбтэр гаргалга тон хороһон байна. Тэрэнь хэндэшье мэдээжэ. Гэбэшье бурят хэлэн дээрэ гарадаг «Б. М. Үнэн» газетэ хододоо гаража, олон ниитэдэ уншагдадаг байгаа. Өөрынгөө үндэһэн хэлые дуралдаг, шэнэ алфавит дээрэ уншажа шадаха ажалшан арадай дунда Эсэгэ ороноо хамгаалха дайнай үедэ «Б. М. Үнэн» газетэ нилээдгүй хүндэтэй болоһон байха юм. Тиимэһээ «Үнэн» газетые захилга эрид олошорһон ба редакцида хэдэн олон дурадхалтай ба һанамжатай бэшэгүүд ородог байгаа һэн. Энэ жэлһээ эхилжэ «Бурят-Монголой Үнэн» газетын гарадаг тоонь бүри олон болонхой. Энэ хадаа газетые уншагшадай эрид олошоржо байһые харуулна гээшэ.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй колхозно арад ниитын үзэг бэшэгтэ һураха хүсэлэл тон ехэ. Теэд, энэ хүсэлэлынь мүнөө хүртэрөө хүсэд бэелүүлэгдэнэгүй. Харин энэ шухала хэрэгтэ хабаатай зарим ударидагшанарай өөһэдынгөө бодото хэрэгтэ хойрогоор хандадагһаа хохидоно бэшэ гү?

Сэлэнгын аймагта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хэрэг огто ябуулагдадаггүй. Хүдөө бэшэгшэд—нүхэд Будаев, Бадашкеев, Амголонова, Соктоев ба бусад энэ талаар тодорхойлон бэшэнэ. Тамчын ба Доодо Бүхэнэй уншалгын байшангуудта ба зарим колхозуудта «Бурят-Монголой Үнэн» газетын подшивка юрэ хэгдэдэггүй. Колхознигуудай уншалгын байшанда орожо, һонирхон газетэ уншаха гэхэдэ, газетэ олдохогүй байха юм.

Селькорнууд Содбоев, Итыгылов, Байбородин, Нимаева ба бусад Яруунын аймагта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хүдэлмэри үни удаанай ябуулагданагүй гэжэ бэшэнэд. Аймагай культурна гэгээрэлэй таһаг энэ талаар ямаршье тодорхой түсэбгүй, өөрөө бүтэхэ ябадалда найдаһаар. Мүн «Бурят-Монголой Үнэн» газетые захиха ябадал тон һула. Жэшээлхэдэ, «Путь Социализма» гэжэ колхоздо оройдоо 15 экземпляр захигданхай. Хэрбээ газетэ захиха хүнүүдые һуража, газетэ захилгые одото дээрэнь эмхидхээ һаань 40—50 хүнүүд лаб захиха байгаа.

Хэжэнгэдэ үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхалгын муу байһан тухай нүхэд Содбоев, Тапхаев, Содномов ба бусад мэдээсэнэ. Зарим хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа колхозуудай түрүүлэгшэнэр шэнэ алфавит мэдэхэгүй байна. Жэшээлхэдэ, «Зурганай зам» колхозой түрүүлэгшэ бага бэшэ шадабаритай хүн гэжэ тоологдодог аад, шэнэ алфавит тон тулюур мэдэдэгынь гайхалтай.

Энэ айхабтар шухала хүдэлмэриин һулаар табигдаһые бэшэшье олон аймагуудһаа манай селькорнууд бэшэнэд. Жэшээлхэдэ, Гомбоева, Норбоев (Ториин аймагһаа), Цыдыпов (Зэдэ), Дашиев (Иволга), Садыева (Түнхэ), Цыренжапов (Баргажан), Цыренов (Бичура) ба бусад болоно.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хэрэг гансахан гэгээрэлболбосоролой хүдэлмэришэдэй үүргэ бэшэ, энэ хэрэгтэ аймагуудай партийно-комсомольско ба советскэ эмхи зургаанууд халуун анхаралтайгаар хандаха ёһотой. Хүдөө тосхонуудта байгаа интеллигенци, илангаяа багшанар энэ хэрэгтэ шухала үүрэ эзэлхэ байна.

Олониитын дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха тухай нэгэнтэ бэшэ тогтоолнууд БМАССР-эй Министрнүүдэй Совeдэй зүгһөө гаргагдаһан байха юм. Теэд, эдэ тогтоолнууд мүнөө хүртэрөө бэелүүлэгдээгүй хэбээрээ. Саашаа иимэ ябадал яабашье тэсэхээр бэшэ. Энэ хэрэгтэ хабаатай газарнуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хатуу хэмжээ абамаар саг үни тулажа ерээ.

Д. Дугаров.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора —23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов— 4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00681. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж